

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Мельник Ангеліна Ігорівна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
Управління фінансовою стійкістю підприємства
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студентки 2 курсу _____

А. І. Мельник

групи Ф.м – 81а

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ А. І. Мельник

Керівник асистент _____ Є. К. Бондаренко

Суми – 2019 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи магістра

на тему: «УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА»

студентки Мельник Ангеліни Ігорівни

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. У сучасних умовах господарювання українські підприємства здійснюють свою діяльність в умовах невизначеності та мають обмежені фінансові ресурси. Одним із основних завдань для кожного з них є досягнення оптимального рівня фінансової стійкості, оскільки недостатня фінансова стійкість може негативно вплинути на платоспроможність підприємства, а надлишкова – навпаки сформувати занадто велику кількість резервів та запасів, які в подальшій його діяльності вплинуть на недоотримання прибутку та зменшення темпів економічного розвитку. Зважаючи на те, що правильне управління фінансовою стійкістю на підприємстві дає можливість збільшувати рентабельність його діяльності, що є основною метою всіх суб'єктів господарювання, то це і обумовило актуальність обраної теми дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних основ управління фінансовою стійкістю підприємства, а також визначення шляхів зміцнення управління фінансовою стійкістю ПАТ «Сумбуд».

Об'єктом дослідження виступають економічні відносини, які виникають у процесі управління фінансовою стійкістю підприємства.

Предметом дослідження є процес управління фінансовою стійкістю підприємств.

Під час написання кваліфікаційної роботи були використані такі методи, як графічний, табличний, монографічний, систематизації та узагальнення, нормативний, аналітичний, порівняльний та інші.

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи становили нормативні акти, статті періодичних видань, монографії, підручники та фінансова звітність

ПАТ «Сумбуд».

Основний науковий результат роботи. У кваліфікаційній роботі досліджено та узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства», а також охарактеризовано головні ознаки та етапи управління фінансовою стійкістю підприємства. Виконано аналіз фінансового стану ПАТ «Сумбуд» та на основі його результатів запропоновано шляхи зміцнення управління фінансовою стійкістю підприємства.

Рекомендації щодо використання результатів дослідження. Запропоновані у кваліфікаційній роботі шляхи зміцнення фінансової стійкості дають можливість підвищити підприємству, що аналізується, рівень його фінансової стійкості та рентабельності діяльності. Зазначені пропозиції впроваджені в роботі ПАТ «Сумбуд» (Довідка про впровадження).

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, управління фінансовою стійкістю, фінансовий стан, абсолютні та відносні показники.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 45 сторінках, у тому числі список використаних джерел з 70 найменувань. Робота містить 14 таблиць, 16 рисунків, а також 9 додатків.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2019 рік.

Рік захисту роботи – 2019 рік.

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Д.е.н., професор
_____ І. О. Школьник
“__” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
студенту 2 курсу групи Ф.м – 81а

Мельник Ангеліні Ігорівні

1. Тема роботи: «Управління фінансовою стійкістю підприємства».
затверджена наказом по СумДУ № 2192-III від “30” жовтня 2019 року
2. Строк подання студентом закінченої роботи “12” грудня 2019 року
3. Мета кваліфікаційної роботи: дослідження теоретичних та практичних основ управління фінансовою стійкістю підприємства, а також визначення шляхів зміцнення управління фінансовою ПАТ «Сумбуд».
4. Об’єкт дослідження: економічні відносини, які виникають у процесі управління фінансовою стійкістю підприємства.
5. Предмет дослідження: процес управління фінансовою стійкістю підприємств.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах нормативних актів, статей періодичних видань, монографій, підручників та фінансової звітності ПАТ «Сумбуд».

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

№ п/п	Назва розділу	Термін подання
1	Теоретичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства	25.11.2019
2	Аналіз та шляхи зміцнення управління фінансовою стійкістю ПАТ «Сумбуд»	30.11.2019

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра:

- дослідити сутність фінансової стійкості підприємства;
- визначити головні ознаки фінансової стійкості підприємства;
- розглянути основні етапи управління фінансовою стійкістю підприємства;
- здійснити аналіз фінансової стійкості підприємств України;
- проаналізувати фінансовий стан та провести аналіз фінансової стійкості ПАТ «Сумбуд»;
- запропонувати шляхи зміцнення управління фінансовою стійкістю підприємства.

8. Консультації по роботі:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I			
II			

9. Дата видачі завдання: “15” вересня 2019 року

Керівник кваліфікаційної роботи _____

Є. К. Бондаренко

Завдання до виконання одержав _____

А. І. Мельник

ЗМІСТ

Вступ	8
1. Теоретичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства.....	10
1.1 Управління фінансовою стійкістю: сутність, ознаки та етапи проведення	10
1.2 Методика оцінки фінансової стійкості підприємства	15
1.3 Аналіз фінансової стійкості підприємств України	20
2. Аналіз та шляхи зміцнення управління фінансовою стійкістю ПАТ «Сумбуд»	26
2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПАТ «Сумбуд» та аналіз його фінансового стану	26
2.2 Оцінка фінансової стійкості ПАТ «Сумбуд»	36
2.3 Шляхи зміцнення управління фінансової стійкості ПАТ «Сумбуд»	43
Висновки	51
Список використаних джерел	54
Додаток А Підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства»	60
Додаток Б Класифікаційна система факторів впливу на фінансову стійкість підприємства	62
Додаток В Характеристика методів оцінювання фінансової стійкості підприємства	63
Додаток Г Алгоритм розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості підприємства	65
Додаток Д Характеристика відносних показників оцінки фінансової стійкості підприємства	66
Додаток Е Алгоритм розрахунку показників фінансової стійкості,	

	визначеної за інтегральним підходом	68
Додаток Ж	Алгоритм розрахунку інтегрованого показника оцінки фінансової стійкості підприємства	69
Додаток И	Звіт про фінансовий стан ПАТ «Сумбуд»	70
Додаток К	Звіт про фінансові результати ПАТ «Сумбуд»	74

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання українські підприємства здійснюють свою діяльність в умовах невизначеності та мають обмежені фінансові ресурси. Важливим завданням для кожного з них є досягнення оптимального рівня фінансової стійкості. Кризова ситуація в сучасній економіці має значний вплив на фінансову стабільність суб'єктів господарювання України. Оскільки правильне управління фінансовою стійкістю на підприємстві дає можливість збільшувати рентабельність його діяльності, що є основною метою кожного суб'єкта господарювання, то це і обумовлює актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи.

Значний внесок у дослідження управління фінансовою стійкістю підприємства зробили такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Школьник І.О., Філімоненков О. С., Приймак І. І., Партін Г. О., Орехова К. В., Докієнко Л. М., Вердєєва О. Н., Ковальчук Т. І., Череп А. В., Курученко Л. А., Городунська Д. М. та інші.

Актуальність дослідження пояснюється тим, що аналіз комплексу показників фінансової стійкості дає змогу визначити фактори, які впливають на неї, що дозволяє вжити певних заходів для покращення фінансового стану підприємства, зменшення його залежності від зовнішніх фінансових ресурсів і забезпечення платоспроможності в довгострокову періоді.

Метою дослідження є з'ясування теоретичних і практичних основ управління фінансовою стійкістю підприємства, а також визначення шляхів зміцнення управління фінансовою стійкістю ПАТ «Сумбуд».

Відповідно до мети, завданнями дослідження є:

- дослідити сутність фінансової стійкості підприємства;
- визначити головні ознаки фінансової стійкості підприємства;
- розглянути основні етапи управління фінансовою стійкістю підприємства;
- здійснити аналіз фінансової стійкості підприємств України;

– проаналізувати фінансовий стан та провести аналіз фінансової стійкості ПАТ «Сумбуд»;

– запропонувати шляхи зміцнення управління фінансовою стійкістю підприємства.

Об’єктом дослідження виступають економічні відносини, які виникають у процесі управління фінансовою стійкістю підприємства.

Предметом дослідження є процес управління фінансовою стійкістю підприємств.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи: синтезу, аналізу, статистичний, розрахунково-нормативний, балансовий, порівняння.

Під час написання кваліфікаційної роботи були використані такі методи, як графічний, табличний, монографічний, систематизації та узагальнення, нормативний, аналітичний, порівняльний та інші. Інформаційну базу становили нормативні акти, статті періодичних видань, монографії, підручники та фінансова звітність ПАТ «Сумбуд».

Запропоновані у кваліфікаційній роботі шляхи зміцнення фінансової стійкості дають можливість підвищити підприємству, що аналізується, рівень його фінансової стійкості та рентабельності діяльності.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Управління фінансовою стійкістю: сутність, ознаки та етапи проведення

У сучасній економіці українські підприємства функціонують в умовах економічної кризи, політичної нестабільності, необґрунтованості реформ окремих секторів економіки, що призводить до погіршення фінансового стану підприємства. Перед ними постає головне завдання, яке полягає у визначенні належного рівня фінансової стійкості, адже фінансова стійкість гарантує стабільність підприємства, а також забезпечує постійну рентабельність, платоспроможність, кредитоспроможність та інвестиційну привабливість суб'єкта.

Існує широкий спектр підходів до трактування поняття «фінансова стійкість підприємства». Багатогранність досліджуваного поняття не дає змогу виділити більш точне та правильне визначення, адже єдиного підходу серед науковців немає.

У додатку А наведені підходи авторів до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства».

Проаналізувавши наукові праці з даного питання, можна сформулювати основні теоретико-методичні підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства»:

- фінансова стійкість як узагальнююча характеристика фінансового стану підприємства;
- ототожнення фінансової стійкості з платоспроможністю;
- фінансова стійкість як елемент забезпечення стабільного розвитку.

Такі науковці як Азріліяна А. Н. [5], Старостенко Н. В. та Мірко Г. Г. [57], Бланк І. О. [11], Ковальчук М. І. [31] вважають, що фінансова стійкість характеризує певний фінансовий стан, який повинен забезпечити ефективну та безперебійну роботу підприємства за рахунок оптимального співвідношення

власних та позикових коштів, активів і джерел їх формування. Основу даного підходу покладено у визначені загальної характеристики фінансового стану підприємств. Це дає можливість вільно розпоряджатись коштами та ефективно використовувати всі ресурси, а отже здійснювати безперервний процес діяльності, відтворювати та розширювати виробництво.

Приймак І. І. [52], Крамаренко Г. О. [38], Філімоненко О. С. [61], Богданівська Л. А. [13] є представниками підходу, які ототожнюють фінансову стійкість з платоспроможністю підприємства. Даний підхід пояснюється тим, що для успішного управління фінансовою стійкістю необхідно забезпечити підприємство достатньою частиною власного капіталу, тобто мати стабільну платоспроможність. Це дозволяє підприємству бути незалежним від негативних впливів ззовні, до того ж забезпечується незалежність від кредиторів і тим самим знижується можливий ризик банкрутства.

Такі науковці як Коробов М. Я. [34], Савицька Г. В. [55], Шабалиста М. Л. [65] фінансову стійкість розглядають як елемент забезпечення стабільного розвитку підприємства. Вони вважають, що фінансова стійкість повинна відповідати якісним параметрам діяльності підприємства та критеріям позитивної характеристики фінансового стану за рахунок ефективного розміщення фінансових ресурсів. Тобто важливою складовою фінансової стабільності будь-якого підприємства є достатній рівень забезпеченості фінансовими ресурсами. Це дасть змогу для виробництва конкурентоспроможної продукції, яка здатна забезпечити стабільне отримання прибутку.

На нашу думку, найбільш вдале та точне визначення поняття «фінансова стійкість» міститься в роботі Ковальчука М. І. [31], який розглядає фінансову стійкість як узагальнюючу характеристику фінансового стану підприємства.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що фінансову стійкість слід розглядати як особливий збалансований стан рівноваги підприємства, за якого відбувається раціональне використання виробничих та фінансових ресурсів, що дозволяє забезпечити його стабільне функціонування та розвиток, з урахуванням змін внутрішнього та зовнішнього середовища. Досягнути такого стану можна

шляхом оптимізації основних фінансових показників підприємства, а саме рентабельності, платоспроможності та кредитоспроможності.

Розглянувши підходи зазначених науковців до визначення «фінансової стійкості», найбільш повним є наступне визначення: фінансова стійкість – це такий фінансовий стан підприємства, при якому забезпечується його платоспроможність на довгостроковий період і який визначає його фінансову незалежність від позикових джерел фінансування.

Варто зазначити, що ступінь впливу нижчезазначених факторів залежить від їхнього співвідношення, стадії виробничого циклу суб'єкта господарювання, уміння менеджерів своєчасно реагувати на зміну внутрішніх та зовнішніх факторів, що позитивно сприятиме на діяльність підприємств та призведе до збільшення рівень їх платоспроможності та ліквідності, а також зробить їх більш фінансово незалежними.

На основі проаналізованих наукових праць, можна виділити основні ознаки, які притаманні фінансовій стійкості підприємства (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Ознаки фінансової стійкості підприємства [45]

В процесі систематизації існуючих пропозицій щодо фінансової стійкості підприємства було виявлено, що на фінансову стійкість підприємства впливають різні чинники, які частково або повністю залежать від суб'єкта господарювання. У додатку Б згруповані фактори впливу за класифікаційними ознаками.

На рисунку 1.2 зображені зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на фінансову стійкість підприємства.

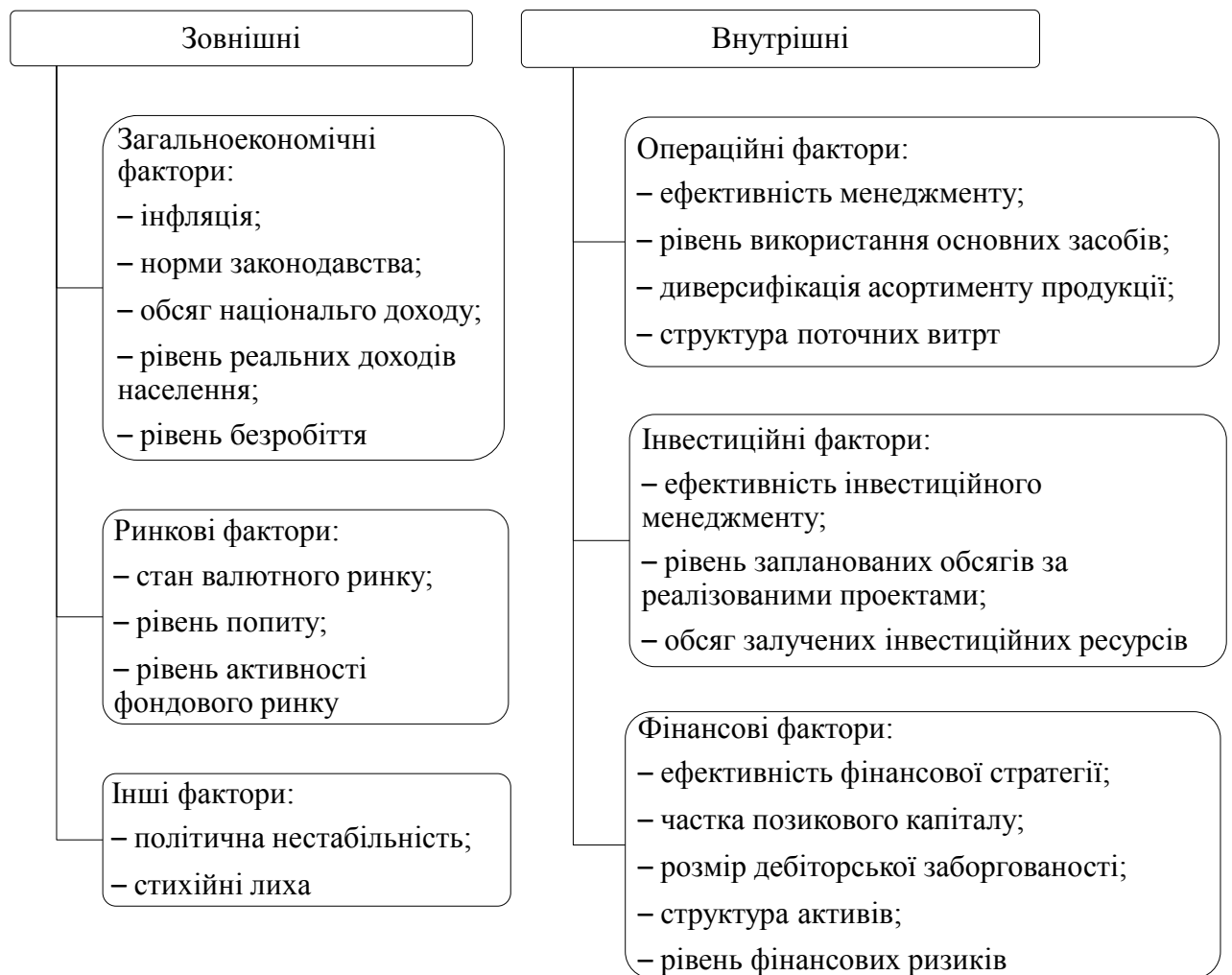

Рисунок 1.2 – Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства [44]

Таким чином, проаналізувавши наукові праці авторів щодо визначення поняття «фінансова стійкість підприємства», можемо дати трактування поняттю «управління фінансовою стійкістю підприємства».

Управління фінансовою стійкістю підприємства – це система методів і принципів, на основі яких здійснюється розробка та реалізація управлінських

рішень, необхідних для підтримки постійного зростання чистого прибутку, забезпечення достатнього рівня платоспроможності та кредитоспроможності і збереження фінансової рівноваги підприємства [48].

Варто зазначити, що головною метою управління фінансовою стійкістю підприємства є:

- гарантування постійної фінансової безпеки та стабільного розвитку протягом тривалого часу;
- формування оптимальної та гнучкої структури капіталу;
- підтримка рівня кредитоспроможності та платоспроможності;
- збалансування грошових потоків.

Основні етапи щодо управління фінансовою стійкістю підприємства зображені на рисунку 1.3.

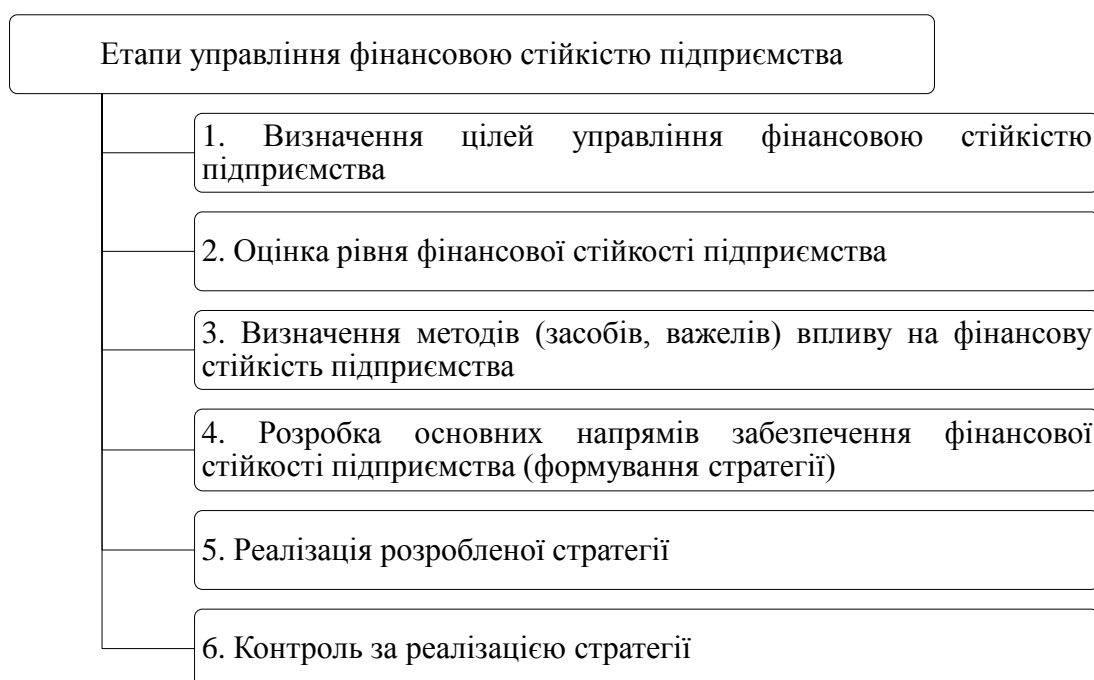

Рисунок 1.3 – Етапи управління фінансовою стійкістю підприємства [2]

Отже, фінансова стійкість є запорукою сталого розвитку суб'єктів господарювання. Адже ефективне управління фінансовою стійкістю, як під дією зовнішніх факторів, так і внутрішніх, позитивно впливає на діяльність підприємства та сприяє його фінансовій стабільності.

1.2 Методика оцінки фінансової стійкості підприємства

Управління фінансовою стійкістю підприємства неможливе без проведення його аналізу, який ґрунтується на оцінці величини та структури валюти балансу, а також у визначенні на основі проведених розрахунків рівня фінансової стабільності та незалежності. Підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне розраховуватися зі всіма своїми поточними зобов'язаннями у визначений термін, не допускаючи перебільшення дебіторської та кредиторської заборгованості, можна вважати фінансово стійким [1].

Аналіз фінансової стійкості дає змогу отримати відомості про:

- а) наявність власного оборотного капіталу;
- б) розмір довгострокових та короткострокових зобов'язань підприємства;
- в) величину основних джерел формування запасів і витрат;
- г) ступінь фінансової стійкості та незалежності підприємства;
- д) наявність фінансових ресурсів підприємства [10].

Існують досить різноманітні методики щодо оцінки фінансової стійкості. Характеристика основних методів оцінювання фінансової стійкості з урахуванням їх переваг та недоліків наведена в додатку В.

Аналіз фінансової стійкості підприємства необхідно проводити в такій послідовності, як відображено на рисунку 1.4.

Рисунок 1.4 – Етапи аналізу фінансової стійкості підприємства [37]

На першому етапі аналізу фінансової стійкості проводиться розрахунок абсолютних показників, за допомогою яких визначається тип фінансової стійкості підприємства. Такий аналіз необхідний для повного відображення різних видів джерел формування запасів і витрат. Алгоритм розрахунку абсолютних показників наведено в додатку Г.

Для того щоб визначити тип фінансової стійкості, спочатку необхідно розрахувати показники наявності джерел формування запасів та витрат, такі як:

а) наявність власних оборотних коштів (ВОК) визначається як різниця між власним капіталом і необоротними активами підприємства (1.1):

$$\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА} \quad (1.1)$$

де ВК – власний капітал;

НА – необоротні активи.

б) наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів і витрат (ВДДФ) визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових кредитів (1.2):

$$\text{ВДДФ} = \text{ВОК} + \text{ДК} \quad (1.2)$$

де ДК – довгострокові кредити.

в) загальна величина основних джерел коштів для формування запасів і витрат (ДФЗ) визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів (1.3):

$$\text{ДФЗ} = \text{ВДДФ} + \text{КК} \quad (1.3)$$

де КК – короткострокові кредити.

На основі вищенаведених показників наявності джерел формування запасів та витрат розраховуються показники забезпеченості запасів та витрат джерелами їх формування, які дають оцінку достатності джерел для їх покриття:

- надлишок (+) або нестача (–) власних обігових коштів;
- надлишок (+) або нестача (–) довгострокових джерел формування запасів та власних обігових коштів;
- надлишок (+) або нестача (–) загального розміру основних джерел формування запасів та витрат.

Показники забезпеченості запасів та витрат джерелами їх формування дають можливість визначити тип фінансової стійкості підприємства (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Типи фінансової стійкості підприємства [20]

Показники	Типи фінансової стійкості			
	абсолютна стійкість $S=\{1;1;1\}$	нормальна стійкість $S=\{0;1;1\}$	нестійка стійкість $S=\{0;0;1\}$	кризова стійкість $S=\{0;0;0\}$
$ВOK=ВК-НА$	$ВOK \geq 0$	$ВOK < 0$	$ВOK < 0$	$ВOK < 0$
$ВДДФ=ВOK+ДК$	$ВДДФ \geq 0$	$ВДДФ \geq 0$	$ВДДФ < 0$	$ВДДФ < 0$
$ДФЗ=ВДДФ+КК$	$ДФЗ \geq 0$	$ДФЗ \geq 0$	$ДФЗ \geq 0$	$ДФЗ < 0$

Характеристика типів фінансової стійкості підприємств зображена на рисунку 1.3.

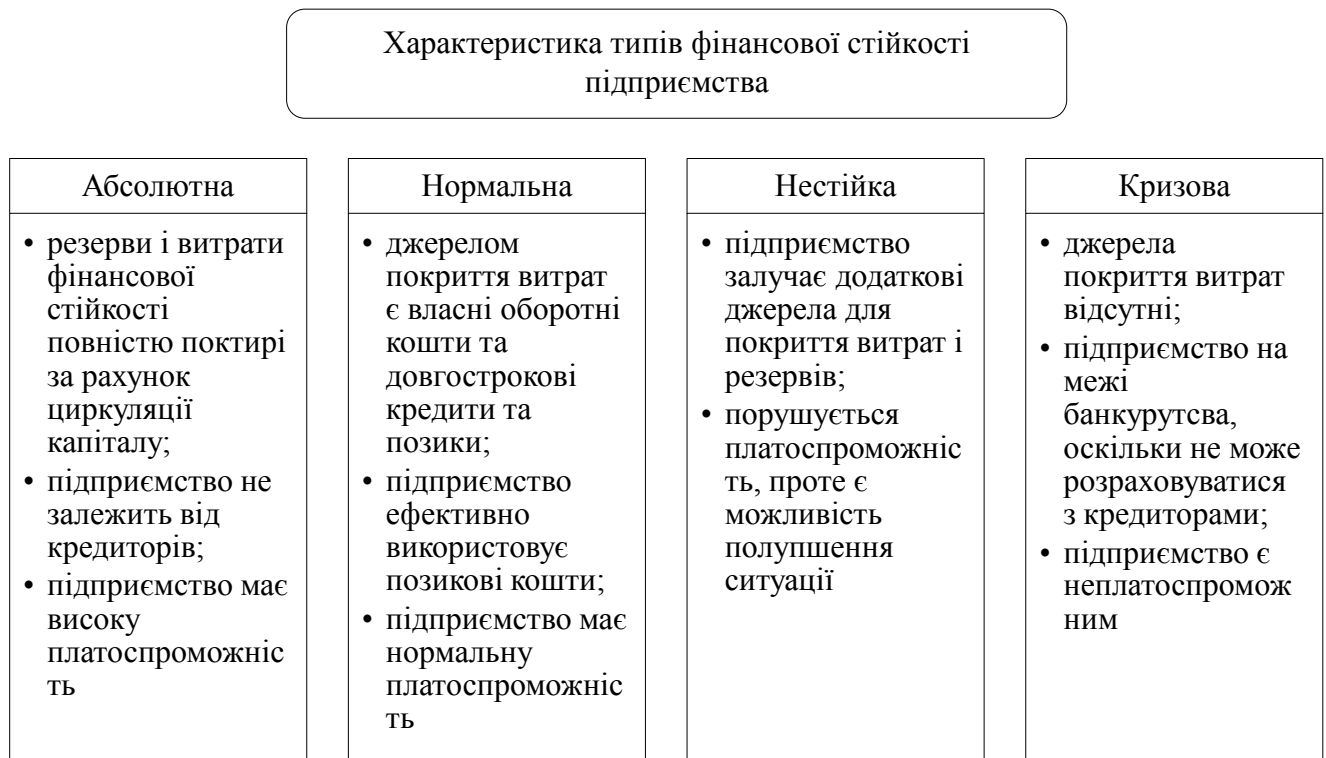

Рисунок 1.3 – Характеристика типів фінансової стійкості підприємств [16]

На другому етапі аналізу фінансової стійкості проводиться розрахунок відносних показників, який включає в себе дві групи показників. Система відносних показників фінансової стійкості зображена на рисунку 1.4.

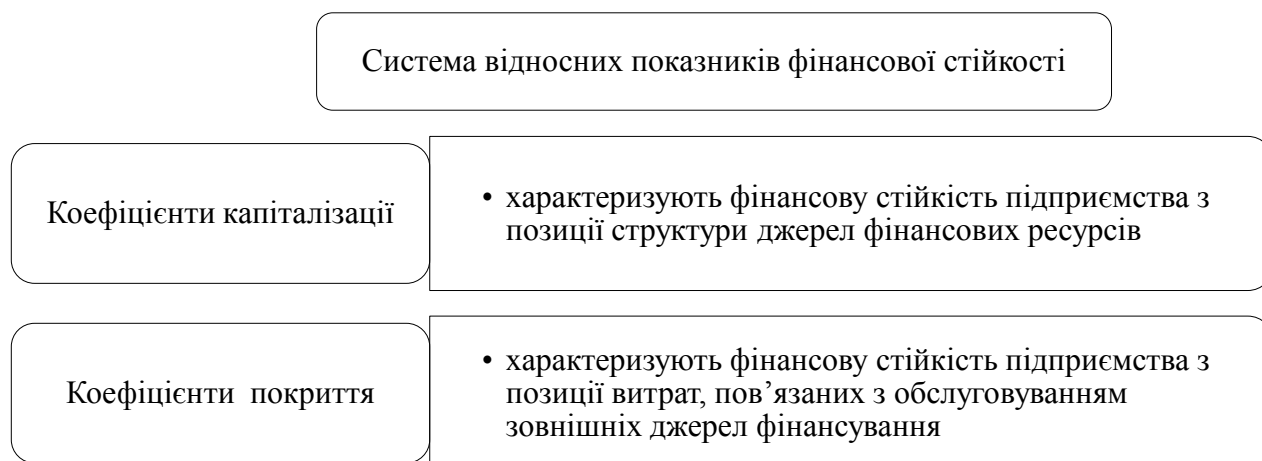

Рисунок 1.4 – Система відносних показників фінансової стійкості [27]

Характеристика та алгоритм розрахунку відносних показників фінансової стійкості підприємства наведена у додатку Д.

Отже, аналіз абсолютних і відносних показників фінансової стійкості має важливе значення для управління фінансовою стабільністю на підприємстві.

На третьому етапі доцільно визначити запас фінансової міцності для визначення рівня безпеки основної діяльності.

Перш за все для розрахунку фінансової міцності необхідно розрахувати точку беззбитковості (ТБВ) у вартісному вираженні за формулою 1.4.

$$ТБВ = \frac{ПВ}{К_{Мд}} \times 100 \% \quad (1.4)$$

де ПВ – постійні витрати;

К_{Мд} – коефіцієнт маржинального доходу.

Коефіцієнт маржинального доходу розраховується за формулою 1.5:

$$K_{\text{МД}} = \frac{(\text{ЧД} - \text{ЗВ})}{\text{ЗВ}} \quad (1.5)$$

де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
ЗВ – змінні витрати.

Маржинальний дохід (МД) розраховується за формулою 1.6:

$$\text{МД} = \text{ЧД} - \text{ЗМ} \quad (1.6)$$

Визначивши точку беззбитковості, можна розраховувати запас фінансової міцності (ЗФМ) за формулою 1.7:

$$\text{ЗФМ} = \text{ЧД} - \text{ТБ}_\text{В} \quad (1.7)$$

На завершальному етапі оцінки фінансової стійкості пропонується використовувати інтегральний підхід, який дозволяє своєчасно провести точний аналіз стану і структури активів підприємства, дослідити необхідність в забезпеченості їх джерелами покриття, а також виявити причини, які сприяють до негативних змін фінансової стійкості. Порядок розрахунку показників за таким підходом наведено в додатку Е.

Щоб здійснити загальну оцінку фінансового стану за інтегральним підходом, слід розрахувати узагальнюючий показник зміни фінансової стійкості підприємства (Φ_C). Формула для розрахунку даного показника наведена в додатку Ж [58].

Таким чином, проведення аналізу фінансової стійкості в такій послідовності дає можливість точно та повно оцінити рівень фінансової стійкості підприємства. За наведеним алгоритмом підприємство буде мати можливість планувати обсяги залучення капіталу та розміри збільшення чистого прибутку, а також визначати фактори, які мають вплив на забезпечення та підтримку стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання для подальшої безперебійної діяльності.

1.3 Аналіз фінансової стійкості підприємств України

В умовах нестабільності зовнішнього середовища та під впливом фінансово-економічної кризи для підприємства все більше актуальною стає проблема стабілізації своєї діяльності, забезпечення його життєдіяльності та створення умов подальшого розвитку.

Стабільний фінансовий стан та здатність розвиватися в перспективі є головним результатом формування та реалізації фінансової політики підприємства, а одним із важливих критеріїв цього виступає фінансова стійкість підприємства. Тому неабияка роль у такому процесі належить аналізу фінансової стійкості підприємства [21].

Актуальність проблеми забезпеченості фінансової стійкості українських підприємств має особливе значення на етапі розвитку української економіки. На забезпечення ефективної діяльності підприємств впливають кризові явища та нестабільність економіки, які в свою чергу призводять до нестачі фінансових ресурсів.

Починаючи з 2014 року і по сьогоднішній день українські підприємства знаходяться в кризовому стані, їхні збитки стрімко збільшуються. За даними статистичного відомства, частка збиткових підприємств у 2018 році становила 22,9 % (за 2017 рік – 23,5 %). Така ситуація завдає негативний вплив на формування власного капіталу та зниження фінансової стійкості підприємств [51].

Таким чином, доцільно проаналізувати фінансову стійкість підприємств України за 2014–2018 роки з використанням абсолютних та відносних показників та визначити рівень фінансової стійкості.

Спочатку потрібно зробити оцінку стану та структури формування активів підприємств України, так як правильність та раціональність вкладених фінансових ресурсів в активи буде позитивно відображатися на фінансовій стійкості підприємства.

В цілому оборотні та необоротні активи підприємств України мали тенденцію до зростання. Загальне їх зростання в 2018 році склало 869792,7 млн. грн., що на 15 % більше, порівняно із 2014 роком, що становило 6859367,1 млн. грн.

Розглянемо структуру необоротних активів підприємств України, яка зображена на рисунку 1.5.

Рисунок 1.5 – Структура необоротних активів підприємств України за 2018 рік [51]

Проаналізувавши дані на рисунку 1.5, можна сказати, що у загальній структурі необоротних активів найбільшу частку займають основні засоби та нематеріальні активи (70 %), а найменшу – довгострокові біологічні активи (2 %) та інвестиційна нерухомість (3 %). Нестабільне зростання необоротних активів призвело до того, що на кінець 2018 року у складі активів вони становили 48 %.

Структура оборотних активів підприємств України зображена на рисунку 1.6.

Щодо структури оборотних активів, то слід відмітити, що їх обсяг за аналізований період збільшився на 269754 млн. грн. або на 8 %. Така тенденція до збільшення призводить до уповільнення оборотності обігових коштів. У загальній структурі оборотних активів вагому частку займає дебіторська заборгованість (56 %), а найменшу – інші оборотні активи (1 %) та витрати майбутніх періодів (2 %).

Рисунок 1.6 – Структура оборотних активів підприємств України за 2018 рік [51]

Далі варто провести аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємств. На рисунках 1.7 та 1.8 зображена динаміка власних оборотних коштів та пасивів підприємств України за 2014–2018 рр. відповідно.

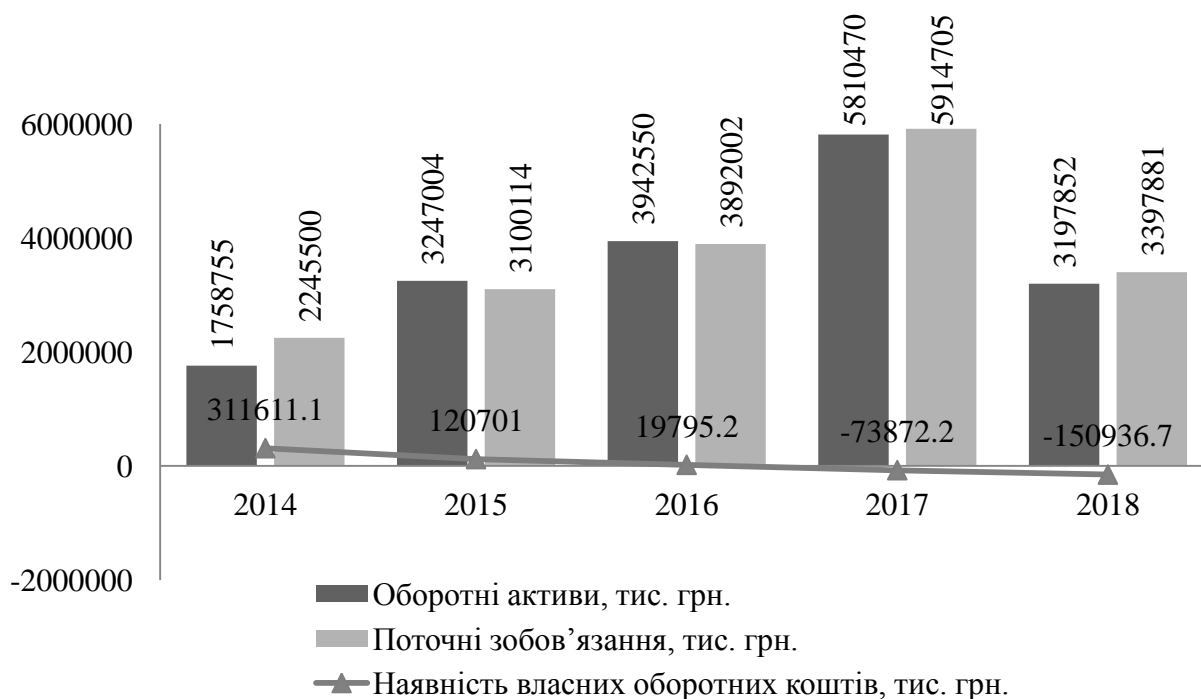

Рисунок 1.7 – Динаміка власних обігових коштів підприємств України за 2014–2018 рр., тис. грн. [51]

Таким чином, згідно рисунку 1.7 можна сказати, що протягом 2014–2017 років сума оборотних активів та поточних зобов'язань стрімко збільшилась на 4051715 тис. грн. та 3669205 тис. грн. відповідно, а в 2018 році помітне скорочення показників майже в половину. Така ситуація в динаміці оборотних та поточних зобов'язань негативно відобразилась на наявності власних оборотних коштів, а саме його зменшення на 73872,2 тис. грн., і можна зробити висновок про низьку фінансову стійкість підприємств України протягом 2014–2018 років.

Щоб спрогнозувати подальші дії щодо діяльності підприємств, необхідно постійно проводити аналіз пасивів, це забезпечить своєчасне виявлення проблемних питань та причин їх появи (рис. 1.8).

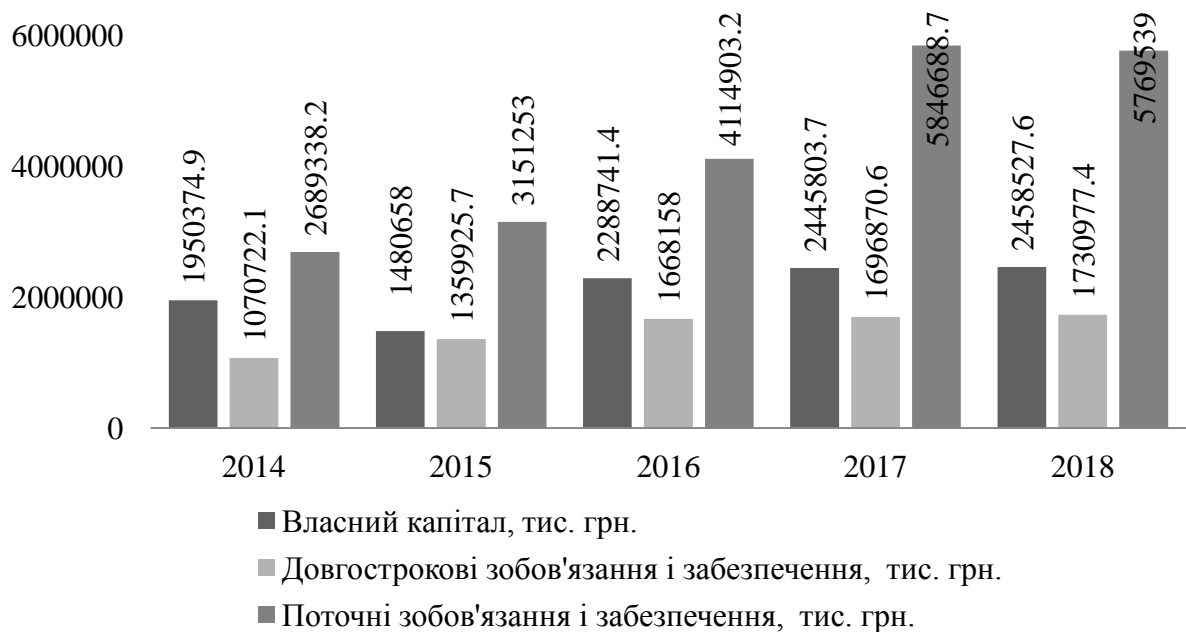

Рисунок 1.8 – Динаміка пасивів підприємств України за 2014–2018 рр., тис. грн. [51]

Проаналізувавши рисунок 1.8, можна сказати, що основним джерелом формування пасивів підприємств є позикові кошти, а саме – поточні зобов'язання та забезпечення, які займають найбільшу частку у структурі пасивів (58 % у 2018 році) та мають тенденцію до збільшення, що є негативним для діяльності

підприємств, адже знижує їх фінансову стійкість.

Поряд з аналізом динаміки абсолютних показників необхідно провести динаміку відносних показників фінансової стійкості підприємств України, яка наведена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Динаміка відносних показників фінансової стійкості підприємств України за 2014–2018 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2018 р. до 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Коефіцієнт автономії	0,32	0,3	0,24	0,29	0,26	-0,06
Коефіцієнт фінансування	3,05	2,35	2,37	2,72	2,42	-0,63
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,54	0,43	0,42	0,37	0,41	-0,13
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотним засобами	0,71	0,69	0,70	0,74	0,75	0,04
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,84	0,82	0,72	0,68	0,70	-0,14

Таким чином, проаналізуємо динаміку вищенаведених показників таблиці 1.2.

Коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду зменшився на 6 %, так як відбулось скорочення частки власного капіталу з 32 % у 2014 році до 26 % у 2018 році, що свідчить про залежність підприємств від позикових коштів.

Коефіцієнт фінансування протягом 2014–2018 років має тенденцію до зниження, це пояснюється тим, що підприємства України зменшують свою фінансову залежність перед зовнішніми джерелами фінансування. Така ситуація є досить позитивною для суб'єктів господарювання України.

Коефіцієнт фінансової стійкості у 2018 році становить 0,41. Це означає, що на 1 грн. позикового капіталу припадає 0,41 грн. власного капіталу. Тому необхідно збільшувати суму власного капіталу, щоб стабілізувати діяльність підприємств України.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами протягом 2014–2018 років має тенденцію до зростання, що є припустимим. Це означає, що

підприємства України мають в розпорядженні достатню кількість власних оборотних коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу протягом аналізованого періоду скоротився на 0,14. Це означає, що частка власного капіталу підприємств суттєво зменшилась.

На основі аналізу абсолютних та відносних показників діяльності українських підприємств можемо зробити висновок, що протягом 2014–2018 років підприємства України намагались зберігати достатній рівень фінансової стійкості. Тому необхідно приділити особливу увагу зменшенню поточних зобов'язань, що може призвести до привернення уваги як вітчизняних, так і іноземних інвесторів.

Таким чином, досягнення оптимального співвідношення фінансових ресурсів позитивно позначиться на фінансовій стійкості підприємств, що забезпечить вільне переміщення та ефективне використання грошових коштів.

2 АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПАТ «СУМБУД»

2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПАТ «Сумбуд» та його фінансового стану

Публічне акціонерне товариство «Сумбуд» – це багатопрофільна інженерна проектно-будівельна підрядна організація, що має ліцензію на весь комплекс будівельних послуг, власну виробничу базу з необхідним парком будівельних машин і механізмів. Підприємство веде будівництво комерційних, промислових і загальногромадянських об'єктів, має власний відділ по розробці дизайн-проекту.

Місце знаходження Товариства – м. Суми, вул. Петропавлівська, 86.

Основні види діяльності ПАТ «Сумбуд» зображені на рисунку 2.1.

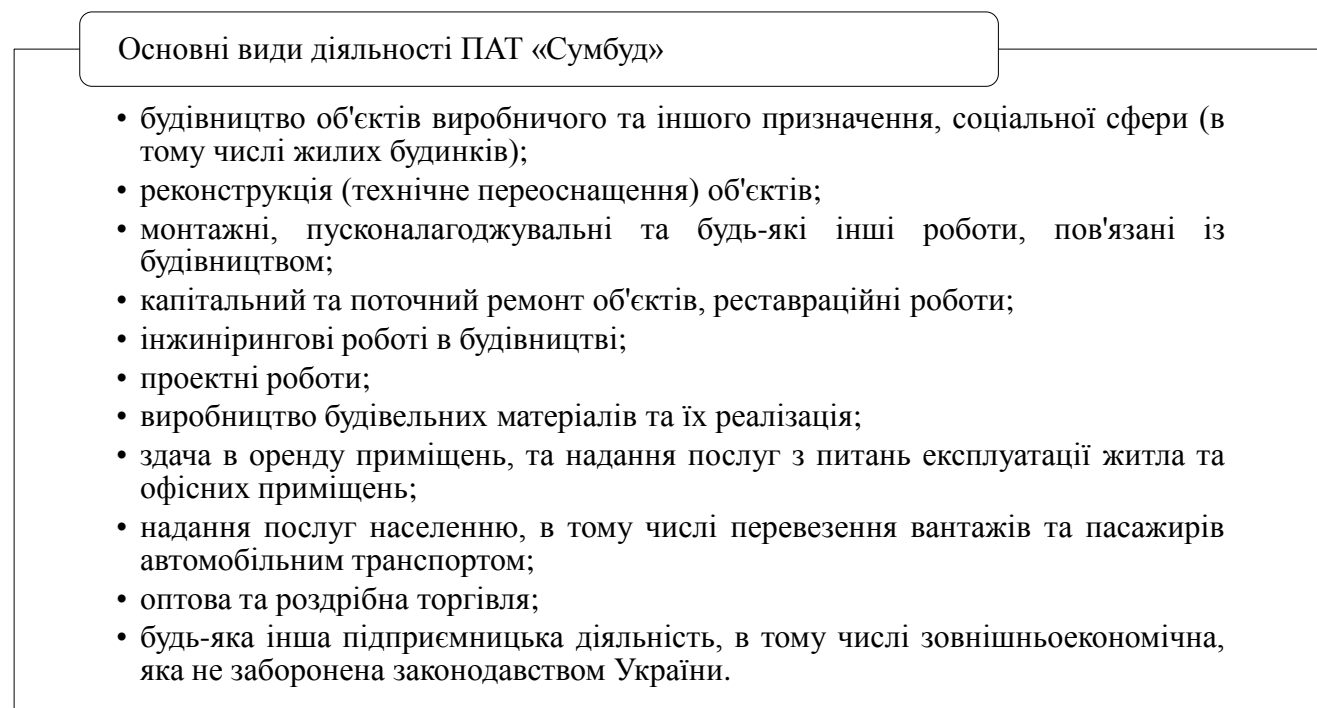

Рисунок 2.1 – Основні види діяльності ПАТ «Сумбуд» [47]

Фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток або збиток. Це найважливіша фінансова категорія, яка характеризує ефективність виробничої

діяльності і свідчить про якість готової продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості, розширення виробництва [17].

Основні показники фінансово-господарської діяльності ПАТ «Сумбуд» за аналізований період відображені в таблиці 2.1. Інформаційною базою для проведення розрахунку показників були використані дані річної фінансової звітності підприємства за період 2014–2018 рр., що наведені в додатках И та К.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-господарські показники діяльності ПАТ «Сумбуд» за період 2014–2018 рр., тис. грн.

Показник	Рік					Відхилення 2018 р. до 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Чистий дохід від реалізації продукції	102830	153860	148253	172826	215332	112502
Собівартість реалізації продукції	90285	131855	131091	157197	190564	100279
Чистий прибуток	1067	2845	1250	1228	25	-1042
Власний капітал	33567	33331	31077	33143	27917	-5650
Позиковий капітал	150550	281634	489725	683075	560735	410185
Необоротні активи	90884	186941	347185	478658	357885	267001
Оборотні активи	93233	128024	173617	237560	230767	137534
Валюта балансу	184117	314965	520802	716218	588652	404535

Проаналізувавши дані таблиці 2.1, можна зробити висновок, що за аналізований період спостерігається тенденція зростання всіх показників, окрім чистого фінансового результату та власного капіталу.

У 2018 році спостерігаємо найвищий за всі п'ять років чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що становить 215332 тис. грн. За період 2014–2018 рр. даний показник зріс на 48 %, тобто на 112502 тис. грн., що можна вважати позитивною тенденцією.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) в 2014 р. становила 90285 тис. грн., однак за період 2015–2018 рр. збільшилась на 100279 тис. грн. та мала стрімку тенденцію до зростання з 131855 тис. грн. до 190564 тис. грн., що свідчить про збільшення витрат щодо виробництва продукції та із обсягами її виробництва.

Протягом 2014–2018 років підприємство було прибутковим, проте спостерігалось різке скорочення прибутку на 1042 тис. грн. Найвище значення чистого фінансового результату було в 2015 р. – 2845 тис. грн., а вже у 2016 році підприємство отримало чистий прибуток у сумі 1250 тис. грн., який значно знизився у 2018 році у порівнянні із 2016 роком і на кінець аналізованого періоду становив 25 тис. грн. Позитивним є те, що на підприємстві за аналізований період, незважаючи на кризовий стан економіки в країні, спостерігалися прибутки.

На підприємстві прослідковується тенденція до зменшення власного капіталу, що є негативним явищем для підприємства та означає зниження фінансової незалежності та стабільності підприємства. Так, у 2014 році власний капітал становив 33567 тис. грн., і за п'ять років зменшився до – 27917 тис. грн. (на 5650 тис. грн.). Позиковий капітал протягом 2014–2018 рр. зріс на 26,8 % і у 2018 році становив 560735 тис. грн., що свідчить про існування фінансової залежності підприємства від кредиторів.

Щодо динаміки зміни активів на підприємстві, то протягом 2015–2018 рр. в структурі активів балансу на підприємстві переважали необоротні активи. За п'ять років їх коливання були значними, спостерігається значна тенденція до зростання, за весь період аналізу обсяг активів збільшився на 267001 тис. грн. Оборотні активи також суттєво збільшились, тенденція в їх динаміці є подібною до необоротних активів, загальне збільшення склало 137534 тис. грн.

Протягом аналізованого періоду валюта балансу зросла на 404535 тис. грн. і у 2018 році становила 588652 тис. грн.

Таким чином, виходячи з аналізу основних фінансово-господарських показників, можна сказати про задовільне функціонування підприємства. Слід зазначити, що дане підприємство за період 2014–2018 рр. спрацювало з чистим прибутком. Суттєвих висновків про фінансовий стан зробити ще не можна.

Для більш детального висвітлення фінансового стану ПАТ «Сумбуд» необхідно провести аналіз підприємства за основними групами показників, такими як:

– показники майнового стану підприємства;

- показники ліквідності та платоспроможності підприємства;
- показники ділової активності підприємства;
- показники рентабельності підприємства.

Одним із головних аспектів для фінансового аналізу є майно підприємства, ефективність використання якого позначається на фінансовому результаті.

Результати дослідження показників майнового стану ПАТ «Сумбуд» представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз майнового стану ПАТ «Сумбуд» за період 2014–2018 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2018 р. до 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,61	0,59	0,57	0,57	0,58	-0,03
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,39	0,41	0,43	0,43	0,42	0,03
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,07	0,11	0,10	0,15	0,05	-0,02
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,10	0,06	0,03	0,02	0,08	-0,01

Здійснивши аналіз майнового стану підприємства, можна зазначити, що коефіцієнт зносу протягом 2014–2018 років зменшився на 0,03 і становив 0,58, в той час нормативне значення показника повинно бути менше 0,5. Щоб покращити таку ситуацію, на підприємстві слід здійснити реорганізацію основних фондів, у даному випадку потрібен ремонт обладнання та закупівля нового.

Коефіцієнт придатності основних засобів має тенденцію до збільшення та знаходиться в межах 0,39-0,43. Отже, в 2014 р. 39 % основних засобів є придатними для експлуатації, в 2015 р. – 41 %, в 2016 р. та 2017 р. – 43 %, в 2018 р. – 42 %. Проте, даний коефіцієнт не відповідає нормативному значенню – більше 50 % (більше 0,5).

Щодо ситуації з оновленням основних засобів підприємства, то тут прослідковується зменшення в 2017 р. даного показника з 0,15 до 0,05, порівняно

з 2018 р. Зниження значення показника пояснюється тим, що на підприємстві використовується застаріла техніка. Тому необхідно приділити увагу оновленню основних засобів.

Коефіцієнт вибуття зменшився на 0,01, що є ідеальним в розрізі даного коефіцієнта. Якщо враховувати те, що за нормативним значенням коефіцієнт вибуття повинен бути меншим коефіцієнта оновлення, то дане співвідношення виконується протягом 2015–2018 рр.

Наступним етапом оцінки фінансового стану ПАТ «Сумбуд» є аналіз ліквідності (платоспроможності), який полягає у визначенні ступеня ліквідності активів підприємства.

Спочатку для проведення цього аналізу необхідно згрупувати показники балансу таким чином: активи – по мірі зменшення ліквідності, а пасиви – по мірі збільшення терміновості їх погашення (табл. 2.3, 2.4).

Таблиця 2.3 – Класифікація активів ПАТ «Сумбуд» за рівнем ліквідності за період 2014–2018 рр.

Групи активів	Рік										Відхилення 2018 р. до 2014 р. (+/-), тис грн.
	2014		2015		2016		2017		2018		
	Сума тис. грн	Питома вага, %	Сума тис. грн	Питома вага, %	Сума тис. грн	Питома вага, %	Сума тис. грн	Питома вага, %	Сума тис. грн	Питома вага, %	
Високоліквідні (A1)	1175	0,4	15505	3	1281	0,2	8711	1	2118	0,4	+943
Швидколіквідні (A2)	56068	18	63841	12	49452	7	134341	19	92802	16	+36734
Повільноліквідні (A3)	56068	18	63841	12	49452	7	134341	19	92802	16	+36734
Важколіквідні (A4)	70806	22	171778	33	420617	59	438825	61	400930	68	+330124
Разом	184117	100	314965	100	520802	100	716218	100	588652	100	+404535

Згрупувавши активи ПАТ «Сумбуд» за рівнем ліквідності, бачимо, що за досліджуваний період активи характеризуються зростанням (загальне збільшення склало 404535 тис. грн.). Аналізуючи структуру можна побачити, що протягом 2014–2018 рр. найбільшу питому вагу займають важколіквідні активи (22%, 33%,

59%, 61% та 68% відповідно), а найменшу – високоліквідні активи, питома вага яких знаходиться в інтервалі від 0,2 % до 3 %.

Наступним кроком аналізу ліквідності балансу ПАТ «Сумбуд» є групування його пасивів за строками погашення (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Класифікація пасивів ПАТ «Сумбуд» за строками погашення за період 2014–2018 рр.

Групи зобов'язань	Рік										Відхилення 2018 р. до 2014 р. (+/-), тис. грн.
	2014		2015		2016		2017		2018		
	Сума тис. грн	Питома вага, %	Сума тис. грн	Питома вага, %	Сума тис. грн	Питома вага, %	Сума тис. грн	Питома вага, %	Сума тис. грн	Питома вага, %	
Найбільш термінові (П1)	129409	70	229335	73	396190	76	530005	74	473934	81	+344525
Короткострокові (П2)	21029	11	52187	17	93535	18	153070	21	86801	15	+65772
Довгострокові (П3)	112	0,06	112	0,04	0	0	0	0	0	0	-112
Постійні (П4)	33567	18	33331	11	31077	6	33143	5	27917	5	-5650
Разом	184117	100	314965	100	520802	100	716218	100	588652	100	+404535

Слід зазначити, що в загальній структурі пасивів найбільшу частку займають найбільш термінові зобов'язання (70%, 73%, 76%, 74% та 81% відповідно), а найменшу – довгострокові (в 2014 р. та 2015 р. становлять 0,04–0,06 %, а протягом 2016–2018 рр. вони відсутні). Збільшення зобов'язань може призвести до зменшення власного капіталу, адже зобов'язання – це заборгованість підприємства.

Далі розрахуємо та проаналізуємо основні відносні показники ліквідності (платоспроможності), які наведені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Відносні показники ліквідності (платоспроможності) ПАТ «Сумбуд» за період 2014–2018 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2018 р. до 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Коефіцієнт покриття	1,88	1,46	1,14	1,07	1,09	-0,80
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,18	0,99	0,93	0,87	0,91	-0,27

Продовження таблиці 2.5

Показник	Рік					Відхилення 2018 р. до 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,18	0,01	0,01	0,01	-0,01
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	43750	40413	21419	15973	18502	-25248

Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності, загальної платоспроможності) перевищує нормативне значення (більше 1) і знаходиться на рівні 1,07–1,88, це означає, що поточні пасиви підприємства повністю покриті його поточними активами, тобто у ПАТ «Сумбуд» достатньо ресурсів оборотних активів для погашення короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (термінової платоспроможності) за період 2014–2018 рр. перевищував нормативне значення (0,6–0,8). Отже, це означає, що ПАТ «Сумбуд» здатне виконувати поточні зобов'язання за рахунок коштів і дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (абсолютної платоспроможності) протягом 2014–2018 рр. не відповідав нормі (більше 0,25), що свідчить про зовнішню неплатоспроможність підприємства.

Чистий оборотний капітал необхідний для підтримки фінансової стійкості підприємства. Обсяг чистого оборотного капіталу за аналізований період зменшився на 25248 тис. грн. та станом на 2018 рік склав 18502 тис. грн.

Наступною групою показників є показники ділової активності, які більш точно та ґрунтовно характеризують поточну діяльність підприємства та показують, як швидко обертаються його грошові кошти та засоби.

Розрахунок показників наведено в таблиці 2.6.

Проаналізувавши коефіцієнт оборотності активів, можемо зробити висновок, що в 2014 р. на 1 грн. активів припадало 0,53 грн. чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), в 2015 р. показник збільшився та склав 0,62, а отже підвищилась ефективність використання наявних ресурсів. Протягом 2016–2018 рр. показник зменшився та був в межах від 0,28 до 0,35, що

вказує на неефективність використання ресурсів. Загальне відхилення склало $-0,2$ або 20% .

Таблиця 2.6 – Показники ділової активності ПАТ «Сумбуд» за період 2014–2018 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2018 р. до 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Коефіцієнт оборотності активів	0,53	0,62	0,35	0,28	0,33	-0,20
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	9,99	13,86	13,26	15,58	19,36	9,36
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,22	1,39	0,98	0,84	0,92	-0,30
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	3,02	4,03	4,07	4,54	5,24	2,22
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,73	3,34	1,83	1,22	1,35	-2,38
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,31	2,69	1,56	1,16	1,31	-1,01
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	96	108	196	296	267	170
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	156	134	231	312	275	119
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	3,05	4,60	4,60	5,38	7,05	4,00

Основні фонди на підприємстві використовуються досить ефективно, про що свідчить коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача). За аналізований період показники знаходяться в межах $9,99$ – $19,36$. В 2018 р. підприємство з 1 грн. коштів вкладених в основні засоби отримало $19,36$ грн. чистого прибутку, що свідчить про ефективність діяльності підприємства.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів протягом 2014–2018 рр. скоротився на $0,3$ і в 2018 році становив $0,92$. Це означає, що зменшується швидкість обертання активів, а отже веде до зростання потреби в фінансових ресурсах.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів підприємства за період 2014–2018 рр. мав тенденцію до збільшення з $3,02$ до $5,24$, тобто помітна стрімка швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості протягом усього періоду скоротився з 3,73 до 1,35, а саме на 36 %, та мав поступову тенденцію до зменшення. Отже, підприємству стає важче швидко сплачувати кредиторську заборгованість. Така ж ситуація спостерігається про розрахунку коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості. За аналізований період значення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості зменшилось з 2,31 до 1,31 (56,7 %).

Спадаючий характер коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості відображається на строках погашення дебіторської заборгованості. Даний показник збільшився на 119 дні. Як наслідок, це призвело до несвоєчасного надходження коштів для покриття кредиторської заборгованості, строк погашення якої відповідно теж збільшився на 170 днів, це говорить про те, що підприємство не погашає вчасно свої зобов'язання і продовжує їх термін.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу протягом 2014–2018 рр. збільшився у 2,3 рази. Якщо у 2014 р. на 1 грн. власного капіталу припадало 3,05 грн. чистого доходу, то у 2018 р. цей показник склав 7,05 грн. Значення коефіцієнта вказує на те, що власний капітал використовується ефективно.

Як підсумок, при проведенні аналізу фінансового стану ПАТ «Сумбуд», необхідно здійснити розрахунок показників рентабельності, на основі яких можна визначити прибутковість діяльності підприємства, активів і власного капіталу.

Результати розрахунку показників рентабельності представлені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Показники рентабельності ПАТ «Сумбуд» за 2014–2018 рр., %

Показник	Рік					Відхилення 2018 р. до 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Коефіцієнт рентабельності активів	0,55	1,14	0,30	0,20	0,004	-0,54
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	3,17	8,51	3,88	3,82	0,08	-3,09
Коефіцієнт рентабельності діяльності	1,04	1,85	0,84	0,71	0,01	-1,03
Коефіцієнт рентабельності продукції	10,78	14,60	13,29	10,49	14,59	3,82

Коефіцієнт рентабельності активів зменшився на 0,54 % порівняно із 2014 роком і у 2018 році становив 0,004 %. Тобто, якщо у 2014 році ПАТ «Сумбуд» отримувало 0,55 копійок прибутку на кожен вкладений гривню активів, то у 2018 році – вже 0,004 копійок чистого прибутку.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу зменшився з 3,17 % у 2014 році до 0,08 % у 2018 році, що є негативним явищем для підприємства та показує неефективність вкладення коштів в дане підприємство.

Коефіцієнт рентабельності діяльності зменшився із 1,04 % у 2014 році до 0,01 % у 2018 році, що свідчить про те, що у 2014 році кожна гривня чистого доходу приносила підприємству 1,04 коп. чистого прибутку, а у 2018 році – 0,01 коп. Значення показників низькі, це говорить про те, що господарська діяльність є малоефективною.

Коефіцієнт рентабельності продукції мав нестабільну тенденцію протягом усього періоду. У 2018 році він збільшився на 3,82 % порівняно із 2014 роком і складав 14,59 %. Проте слід зазначити, що даний показник протягом 2014–2018 років був більшим за нуль, а це говорить про рентабельність виробництва продукції.

Таким чином, провівши аналіз фінансового стану ПАТ «Сумбуд», можна сказати про задовільну ефективність. Проте підприємству необхідно покращувати свій фінансовий стан та дотримуватись рівня нормативних значень.

2.2 Оцінка фінансової стійкості ПАТ «Сумбуд»

Однією з найважливіших показників фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість. Аналіз фінансової стійкості підприємства дозволяє оцінити рівень платоспроможності підприємства та його залежність від зовнішніх джерел фінансування, встановити рівновагу між власними та позиковими коштами, визначити наявність такого чистого прибутку, який би забезпечив самофінансування.

Аналіз фінансової стійкості проводиться на таких напрямках:

- а) аналіз абсолютних показників;
- б) аналіз відносних показників;
- в) визначення запасу фінансової міцності;
- г) розрахунок інтегрального показника [28].

На початку аналізу необхідно провести оцінку джерел фінансування діяльності ПАТ «Сумбуд». Даний аналіз полягає у оцінці фінансової діяльності підприємства та дає можливість визначити, за рахунок яких коштів, власних або позикових, покривається потреба в активах.

Структура капіталу ПАТ «Сумбуд» зображена на рисунку 2.2.

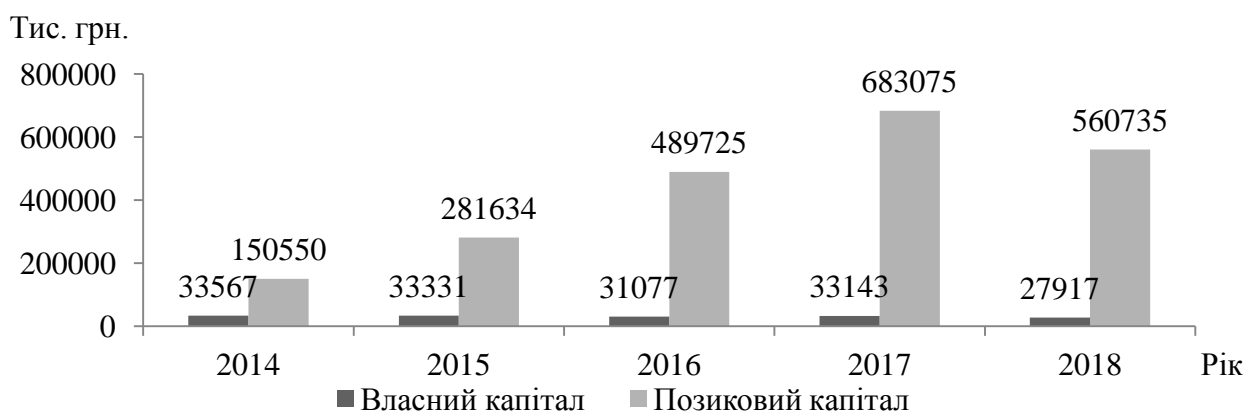

Рисунок 2.2 – Структура джерел фінансування діяльності ПАТ «Сумбуд» за 2014–2018 рр.

З рисунку 2.2 видно, що основним джерелом фінансування діяльності підприємства є позиковий капітал, так як його частка суттєво переважає над власним. Підприємству необхідно провести оптимізацію структури капіталу для виявлення оптимального рівня позикового капіталу, що дозволить доцільно розпоряджатися як власними, так і позиковими коштами, і не бути залежним від кредиторів. Протягом 2014–2018 роки частка власного капіталу зменшилась з 18 % у 2014 році до 5 % – у 2018 році, таке зменшення відбувається за рахунок зменшення суми за статтею нерозподілений прибуток. Щодо частки позикового

капіталу, то помітне стрімке зростання – до 95 %, яке відбулося завдяки не погашенню певної суми поточних зобов'язань.

Першим етапом аналізу фінансової стійкості є аналіз абсолютних показників. На основі даних, які відображені в таблиці 2.8, проведемо спочатку аналіз абсолютних показників фінансової стійкості та визначимо її тип.

Таблиця 2.8 – Абсолютні показники фінансової стійкості ПАТ «Сумбуд» за період 2014–2018 рр., тис. грн.

Показник	Рік					Відхилення 2018 р. до 2014 р.,(+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Вартість власного капіталу	33567	33331	31077	33143	27917	-5650
Вартість необоротних активів	90884	186941	347185	478658	357885	+267001
Наявність власних оборотних коштів	-57317	-153610	-316108	-445515	-329968	-272651
Довгострокові зобов'язання	101067	194023	337527	461488	348470	+247403
Наявність власного капіталу та довгострокових зобов'язань	43750	40413	21419	15973	18502	-25248
Короткострокові кредити банків	3214	746	0	0	0	-3214
Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат	46964	41159	21419	15973	18502	-28462
Сума запасів та витрат	41196	50233	37669	56978	48269	+7073
Надлишок або нестача власних оборотних коштів для формування запасів та витрат	-98513	-203843	-353777	-502493	-378237	-279724
Надлишок або нестача довгострокового капіталу для покриття запасів та витрат	2554	-9820	-16250	-41005	-29767	-32321
Надлишок або нестача загальної суми основних джерел формування запасів та витрат	5768	-9074	-16250	-41005	-29767	-35535
Тривимірний показник	(0,1,1)	(0,0,0)	(0,0,0)	(0,0,0)	(0,0,0)	-
Тип фінансової стійкості	Нормальний	Кризовий	Кризовий	Кризовий	Кризовий	-

Дані таблиці 2.8 свідчать про те, що обсяг власних оборотних коштів зменшився протягом аналізованого періоду та мав тенденцію до скорочення, а саме на 272651 тис. грн. у 2018 році порівно з 2014 роком та складав – 329968 тис. грн. Суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань

зменшилася протягом усього періоду на 25248 тис. грн. і у 2018 році становила 18502 тис. грн.

Загальна величина основних джерел формування запасів у 2018 році зменшилася на 39,4 %, або ж на 28462 тис. грн. порівняно із 2014 роком та становила 18502 тис. грн. При цьому, сума запасів і витрат протягом 2014–2018 років збільшилася на 17,2 % та на кінець 2018 року становила 7073 тис. грн., що на 48269 тис. грн. більше, ніж у 2014 році.

Розраховані абсолютні показники дозволяють визначити тип фінансової стійкості даного підприємства.

В 2014 році ПАТ «Сумбуд» відповідав нормальному типу фінансової стійкості. Це означає що, всі запаси підприємства покривалися власними коштами. Протягом 2015–2018 років фінансова стійкість ПАТ «Сумбуд» значно погіршилася, що спричинило виникнення кризового стану та призвело до стрімкого зменшення вартості власного капіталу та швидкого росту рівня довгострокових зобов'язань.

На другому етапі фінансової стійкості необхідно здійснити аналіз відносних показників, так як це дасть змогу більш повно оцінити рівень фінансової стійкості підприємства, які представлені в таблиці 2.9.

Отже, коефіцієнт автономії протягом 2014–2018 років зменшився на 0,13, це пояснюється тим, що частка власних ресурсів становила 18 % у 2014 році, та 5 % у 2018 році. Даний показник не відповідав нормативному значенню (більше 0,5).

Коефіцієнт фінансової залежності протягом усього періоду мав стрімкий темп до зростання з 5,49 в 2014 році до 21,09 в 2018 році. Це означає наявність надмірної частки позикових коштів на фінансування підприємства, таким чином відсутність фінансової незалежності.

Коефіцієнт фінансування протягом аналізованого періоду збільшився на 15,6 і у 2018 році становить 20,09, а це свідчить про те, що на 1 грн. власного капіталу припадає 20,09 грн. позикових коштів.

Коефіцієнт фінансової стійкості зменшується на 0,17 порівняно із 2014 роком та у 2018 році становить 0,05, що не відповідає нормативному

значенню (більше 1), що свідчить про достатню фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

Таблиця 2.9 – Аналіз відносних показників фінансової стійкості ПАТ «Сумбуд» за період 2014–2018 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2018 р. до 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Коефіцієнт автономії	0,18	0,11	0,06	0,05	0,05	-0,13
Коефіцієнт фінансової залежності	5,49	9,45	16,76	21,61	21,09	15,60
Коефіцієнт фінансування	4,49	8,45	15,76	20,61	20,09	15,60
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,22	0,12	0,06	0,05	0,05	-0,17
Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом	-0,61	-1,20	-1,82	-1,88	-1,43	-0,82
Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власним оборотним капіталом	1,25	0,97	0,68	0,36	0,49	-0,76
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,30	1,21	0,69	0,50	0,66	-0,64
Коефіцієнт маневреності функціонального капіталу	-0,02	-0,10	-0,004	-0,02	-0,01	0,01
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,33	0,31	0,31	0,32	0,38	0,05
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,75	0,85	0,92	0,93	0,93	0,18

Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом протягом аналізованого періоду не відповідав нормативному значенню та був в межах від -0,61 до -1,88. Отже, на підприємстві спостерігається нестача власних оборотних коштів.

Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власним оборотним капіталом протягом аналізованого періоду зменшився на 0,76 порівняно з 2014 роком і у 2018 році даний показник становив 0,49, тобто запаси та витрати майбутніх періодів покриті власними джерелами на 49 %. Даний показник відповідає нормативному значенню (більше 0,1), тому підприємство в не змозі в повній мірі профінансувати частину оборотних активів за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу зменшився у 2018 році на 0,64 порівняно із 2014 роком. Протягом 2014–2018 рр. цей коефіцієнт відповідав

нормативу (більше 0,5) та означав, що у 2018 році 66 % власних коштів, були вкладені в оборотні активи.

Коефіцієнт маневреності функціонального капіталу протягом аналізованого періоду мав від'ємні значення. Для покращення ситуації необхідно збільшити кількість власних грошових ресурсів або залучати інвестиції.

Коефіцієнт короткострокової заборгованості протягом 2014–2018 рр. збільшився на 0,05 і у 2018 році становив 0,38 та свідчить про зниження поточної платоспроможності підприємства.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів протягом аналізованого періоду збільшився на 0,18 і у 2018 році становив 0,93, що свідчить про зменшення залежності від кредиторів у довгостроковій перспективі та покращення його фінансової стійкості.

Проведений аналіз відносних показників фінансової стійкості ПАТ «Сумбуд» показав, що фінансова стійкість є низькою – це створює передумови для кризового становища в майбутньому. За аналізований період всі розраховані коефіцієнти не відповідали нормативним значенням. Отже, підприємство можна вважати фінансово-нестійким і фінансово-залежним. Проте, все ж таки є можливість відновити рівновагу за рахунок поповнення джерел власних засобів.

На третьому етапі аналізу фінансової стійкості підприємства доцільно визначити запас фінансової міцності, розраховані показники якого наведені у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Розрахунок запасу фінансової міцності ПАТ «Сумбуд» за 2014–2018 рр., тис. грн.

Показник	Рік					Відхилення 2018 р. до 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Точка беззбитковості	115487	160688	52023	87254	149693	34206
Маржинальний дохід	74460	115942	125497	145414	167068	92608
Запас фінансової міцності	-12657	-6828	96230	85572	65639	78296

Отже, на основі отриманих даних, можемо сказати про те, що протягом 2014–2018 років запас фінансової міцності ПАТ «Сумбуд» мав нестабільну

тенденцію та збільшився на 78269 тис. грн. в 2018 році (65639 тис. грн.), порівняно з 2014 роком (-12657 тис. грн.). Проте протягом 2016–2018 років даний показник зменшився на 30591 тис. грн., що негативно відобразилося на фінансово-господарській діяльності підприємства.

Завершальним червотрим етапом оцінки фінансової стійкості є розрахунок інтегрального показника. На рисунку 2.3 представлена динаміка інтегрального показника.

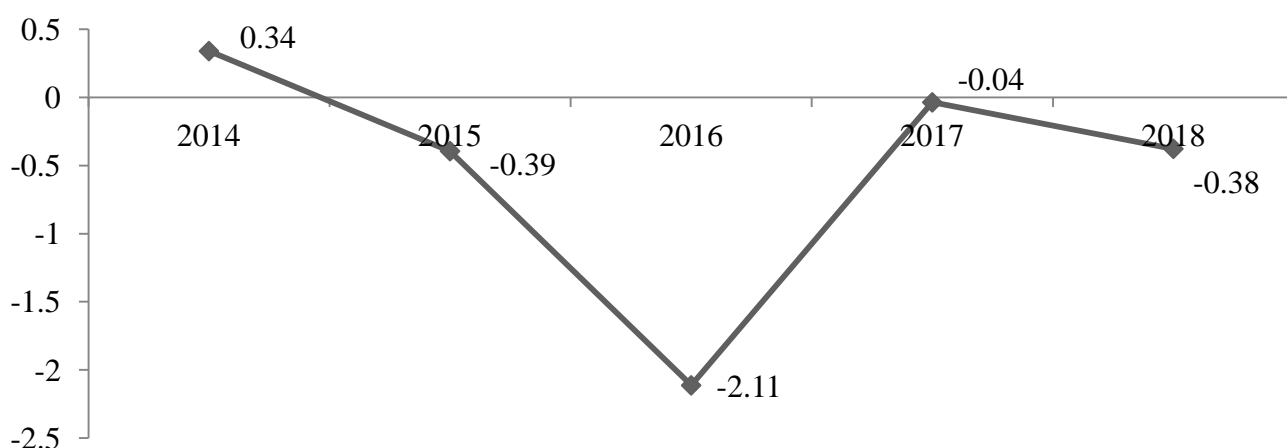

Рисунок 2.3 – Динаміка інтегрального показника фінансової стійкості ПАТ «Сумбуд» за 2014–2018 рр.

Отже, у 2014 році інтегральний показник фінансової стійкості знаходився в межах нормативних значень та становив 0,34, але протягом 2015–2016 рр. відбувається різке зниження фінансової стійкості підприємства, адже показник є від’ємним у дані роки, і становив –0,39 та –2,11 відповідно. Натомість протягом 2017–2018 рр. відбулось покращення фінансової стійкості, хоча інтегральний показник мав негативне значення і становив –0,04 та –0,38 відповідно. Недостатність наявності власного оборотного капіталу спровокувало погіршення ситуації, про що свідчать коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами та коефіцієнт маневреності власних коштів.

Отже, проаналізувавши фінансову стійкість ПАТ «Сумбуд» за вище наведеним алгоритмом, можна вважати, що підприємство є фінансово-нестійким і фінансово-залежним. Проте, всі умови для ефективного розвитку підприємства присутні.

ПАТ «Сумбуд» має не зупинятися на досягнутому, а при наявній можливості відновлювати рівновагу за рахунок поповнення джерел власних засобів впевнено з кожним роком.

2.3 Шляхи зміцнення управління фінансовою стійкістю ПАТ «Сумбуд»

В сучасних умовах учасники господарських відносин повинні приділяти особливу увагу питанню щодо збереження та підтримки рівня фінансової стійкості, яка необхідна для стабільного функціонування підприємства.

Перенасичення ринку будівельних компаній спричиняє високий рівень конкуренції на ринку. Це призводить до того, що на підприємстві зменшується сума чистого прибутку і, як наслідок, скорочується частка власних оборотних коштів.

Тому для своєчасного виявлення недоотриманого чистого прибутку, підприємство повинно проводити оптимізацію структури капіталу. Мета проведення оптимізації структури капіталу полягає у виявленні оптимального співвідношення між власними та позиковими коштами [8].

В Україні підприємства здебільшого не приділяють увагу питанню оптимізації співвідношення власних та позикових коштів, що негативно відображається на їх фінансовому стані та подальшій діяльності.

Сама процедура включає в себе етапи проведення, які зображені на рисунку 2.4.

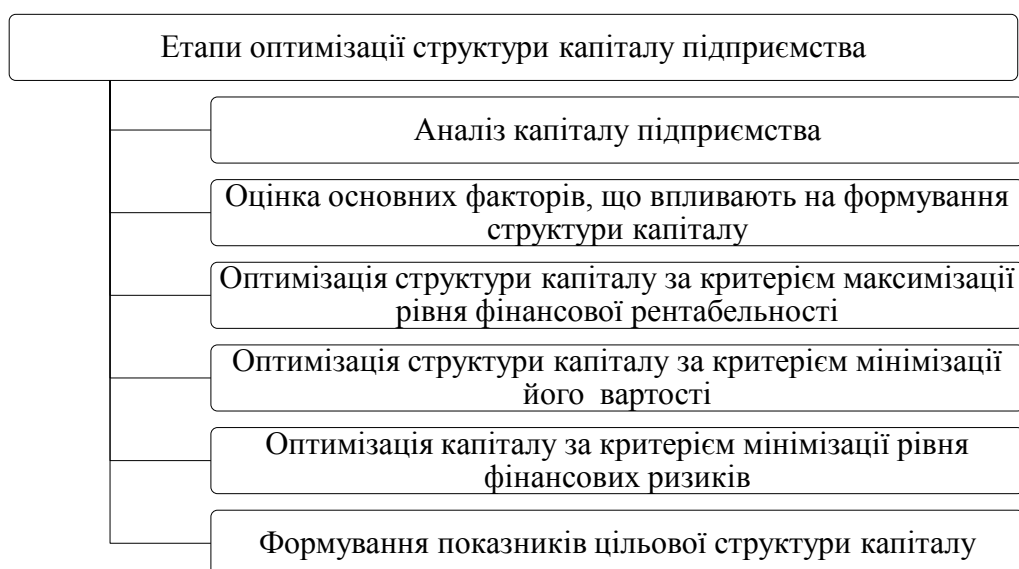

Рисунок 2.4 – Етапи оптимізації структури капіталу підприємства [49]

Графічне відображення частки власного та позикового капіталу ПАТ «Сумбуд» в структурі його загального капіталу зображено на рисунку 2.5.

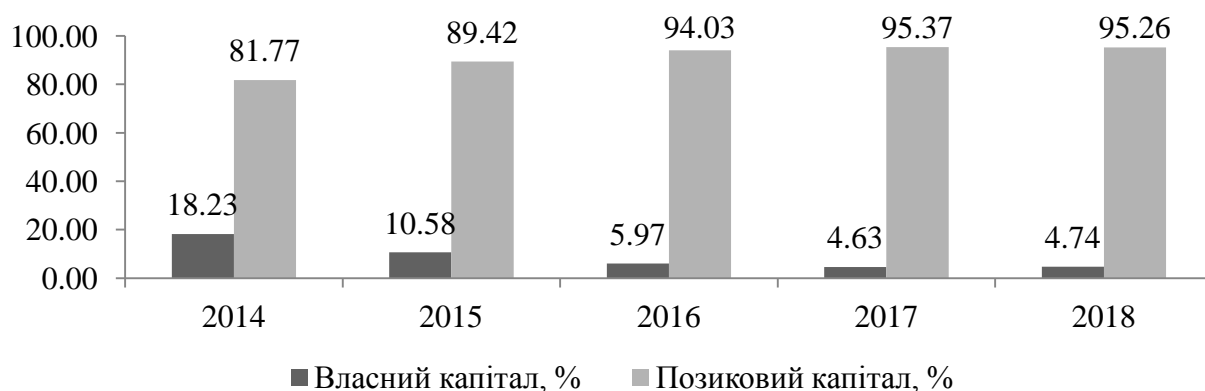

Рисунок 2.5 – Частка власного та позикового капіталу в структурі загального капіталу ПАТ «Сумбуд» за 2014–2018 рр., %

Отже, протягом 2014–2018 років ПАТ «Сумбуд» збільшувало свою залежність від позикових коштів, зменшуючи суму власного капіталу. Частка власного капіталу в загальній структурі в 2018 році зменшилася приблизно на 14 % порівняно з 2014 роком та дорівнювала 4,74 %. Можемо зробити висновок про необхідність оптимізації структури капіталу, що дасть змогу надалі покращувати фінансову стійкість.

Для раціонального співвідношення власного та позикового капіталу підприємство має розробити правильну та чітку послідовність дій щодо оптимізації структури капіталу, за яким буде досягнуто основні завдання підприємства.

Такий алгоритм відображений на рисунку 2.6 [53].

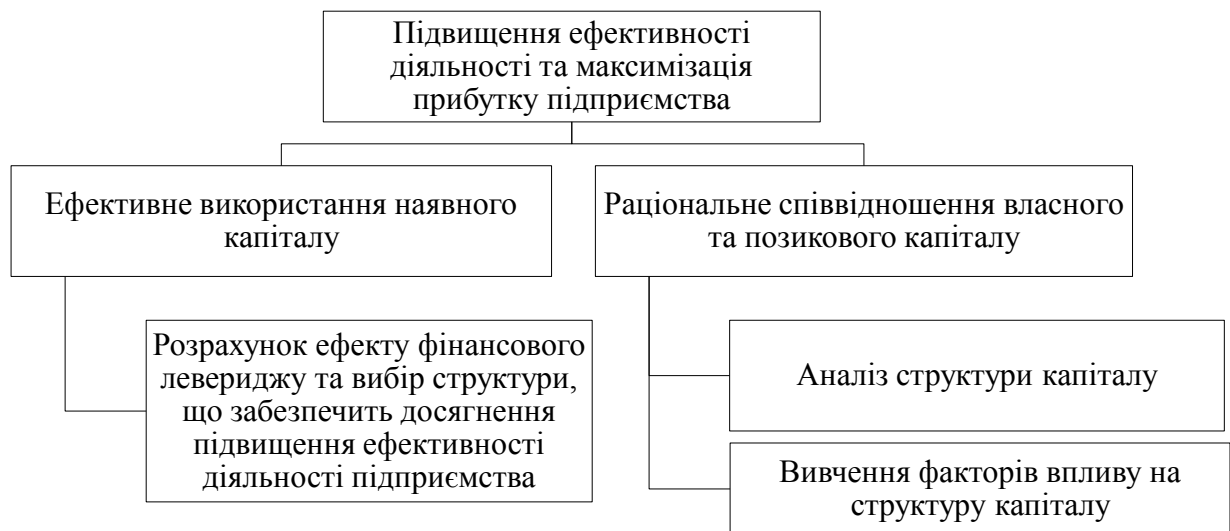

Рисунок 2.6 – Алгоритм оптимізації структури капіталу підприємства

Розглянемо, які існують методи оптимізації структури капіталу підприємства. Основні з них зображені на рисунку 2.7.

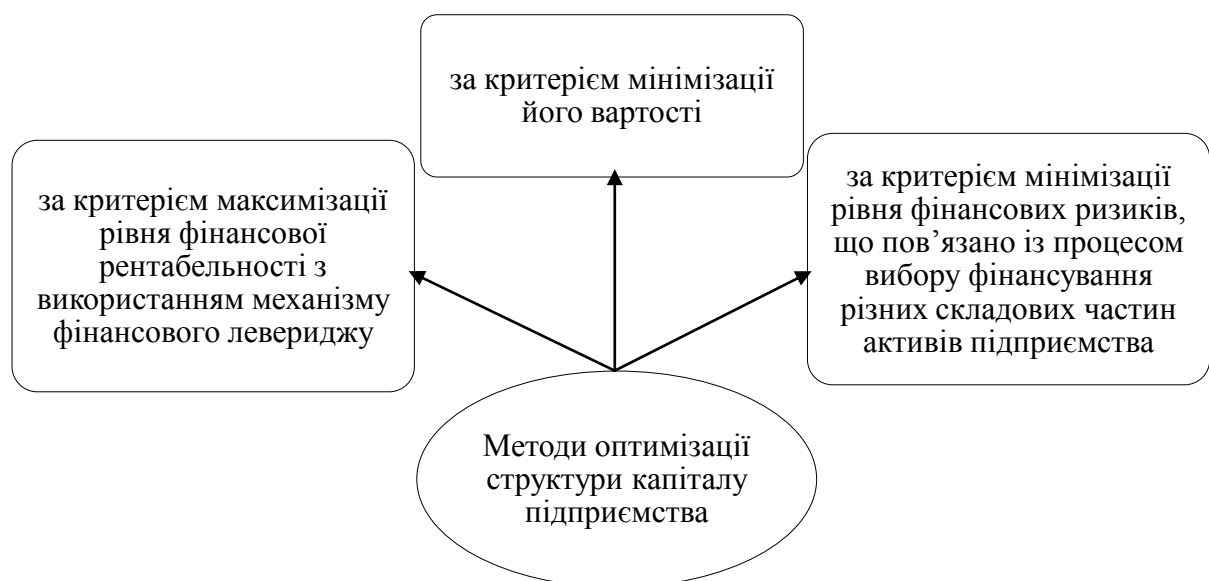

Рисунок 2.7 – Методи оптимізації структури капіталу підприємства [20]

Одним із вище запропонованих методів оптимізації структури капіталу підприємства є метод за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності з використанням механізму фінансового левериджу. За цим методом необхідно розрахувати показник ефекту фінансового левериджу (ЕФЛ), який відображає рівень додаткового прибутку на власний капітал за рахунок позикового капіталу, забезпечуючи високу рентабельність діяльності підприємства, та розраховується за формулою 2.1:

$$\text{ЕФЛ} = (1 - C_{\text{ПЛ}}) \times (\text{КБР}_a - \text{ВК}_{\text{ПЛ}}) \times \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}} \quad (2.1)$$

- де $C_{\text{ПЛ}}$ – ставка ВК податку на прибуток;
 КБР_a – коефіцієнт валової рентабельності активів;
 $\text{ВК}_{\text{ПЛ}}$ – середній розмір відсотків за кредит, сплачених підприємством за використання позиченого капіталу, %;
 ПК – сума використаного підприємством позиченого капіталу;
 ВК – сума власного капіталу підприємства.

Проведемо аналіз економічної ефективності ПАТ «Сумбуд» протягом 2014–2018 років за цим методом. Отримані розрахунки представлені в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Оптимізація структури капіталу ПАТ «Сумбуд» за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності за 2014–2018 рр.

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Загальна сума капіталу, тис. грн.	184117	314965	520802	716218	588652
Сума власного капіталу, тис. грн.	33567	33331	31077	33143	27917
Сума позикових коштів, тис. грн.	150550	281634	489725	683075	560735
Валовий прибуток, тис. грн.	12545	22005	17162	15629	24768
Коефіцієнт валової рентабельності активів	0,06	0,09	0,04	0,03	0,04
Середній рівень відсотка за кредит, %	20	20	20	20	20
Сума відсотків сплачених за кредит, сплачена за використання позикового капіталу, тис. грн.	30110	56327	97945	136615	112147

Продовження таблиці 2.11

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Сума валового прибутку з урахування відсотків на кредит, тис. грн.	-17565	-34322	-80783	-120986	-87379
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	18
Сума податку на прибуток, тис. грн.	-3162	-6178	-14541	-21777	-15728
Сума чистого прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, тис. грн.	-14403	-28144	-66242	-99209	-71651
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу, %	3,17	8,51	3,88	3,82	0,08
Ефект фінансового левериджу	-0,50	-0,77	-2,05	-2,95	-2,67

Згідно таблиці 2.11 показник ефекту фінансового левериджу в 2018 році становив $-2,67$, що на $2,17$ менше, ніж на початок аналізованого року. Тому можна зробити висновок, що протягом 2014–2018 років показник ефекту фінансового левериджу набував від’ємних значень, а отже подальше залучення позикового капіталу призведе до ще більшого скорочення рентабельності власного капіталу. Від’ємне значення показників було зумовлене тим, що потреба в позиковому капіталі перевищувала наявність власного капіталу підприємства.

Отже, бачимо, що підприємству для покращення ситуації потрібно зменшувати суму позикового капіталу. Це можна зробити після впровадження заходів щодо нарощення обсягів власного оборотного капіталу та скорочення валюти балансу.

Розглянемо наступний метод, а саме метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості. Цей метод полягає в попередній оцінці вартості власного і позикового капіталу на основі проведення розрахунків середньозваженої вартості капіталу.

При цьому для розрахунку середньозваженої вартості капіталу (WACC) використовують відому формулу 2.2:

$$WACC = K_{BK} \times \frac{BK}{K} + K_{PK} \times \frac{PK}{K} \quad (2.2)$$

- де K_{BK} – очікувана ставка вартості власного капіталу;
 K_{PK} – очікувана ставка вартості позикового капіталу;
 K – сума капіталу підприємства;
 PK – сума використаного підприємством позиченого капіталу;
 BK – сума власного капіталу підприємства.

Розглянемо процес оптимізації структури капіталу ПАТ «Сумбуд» за цим методом на основі таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Оптимізація структури капіталу ПАТ «Сумбуд» за критерієм мінімізації його вартості за 2014–2018 рр.

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
1. Загальна потреба в додатковому капіталі	100	100	100	100	100
2. Варіанти структури капіталу, %:					
а) власний капітал	18	11	6	5	5
б) позиковий капітал	82	89	94	95	95
3. Рівень передбачених дивідендних виплат, %	9	9,5	10	10,5	11
4. Відсотки за кредит, %	20	20	20	20	20
5. Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	18
6. Податковий коректор	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82
7. Відсотки за кредит з урахуванням податкового коректора, %	16,4	16,4	16,4	16,4	16,4
8. Вартість складових частин капіталу, %:					
а) власний капітал	1,6	1,0	0,6	0,5	0,5
б) позиковий капітал	7,4	8,5	9,4	10,0	10,5
9. Середньозважена вартість капіталу, %	1,64	1,01	0,60	0,49	0,52

За даними таблиці 2.12 середньозважена вартість капіталу знаходиться на низькому рівні, при цьому не досягається оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу. Його значення в 2018 році становило 0,52 %, що на 1,12 менше, ніж на початок аналізованого року.

На основі даного методу побудована модель визначення ефективності управління структурою капіталу підприємства (рис. 2.8), яка знадобиться підприємству при розробці пріоритетних стратегічних завдань, прогнозуванні та

контролі.

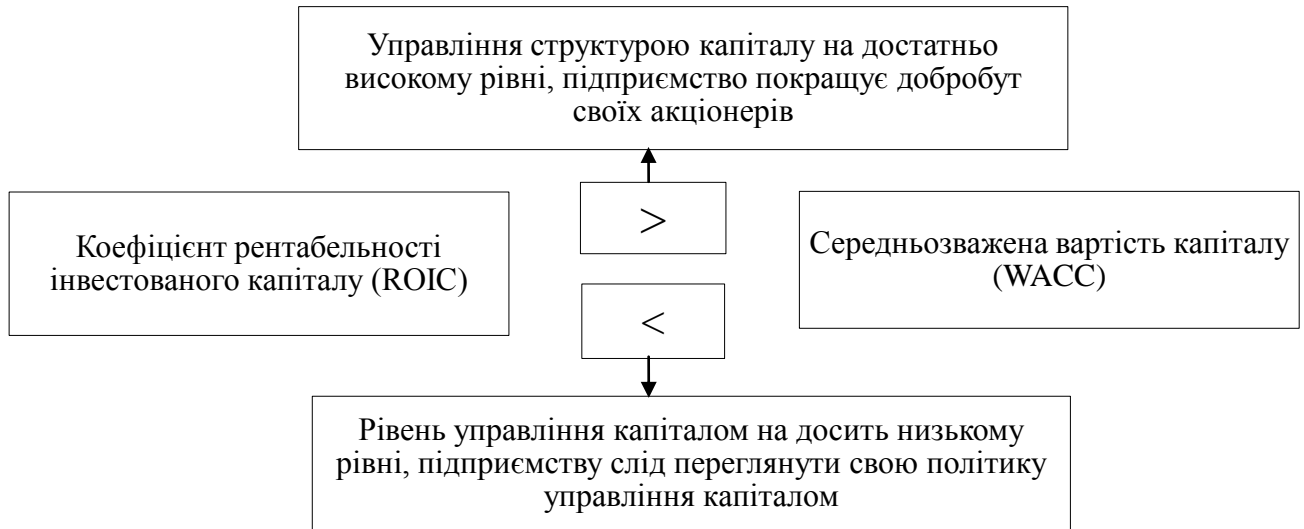

Рисунок 2.8 – Модель визначення ефективності управління структурою капіталу підприємства [20]

Проведемо аналіз ефективності управління капіталом ПАТ «Сумбуд» у 2018 році за допомогою коефіцієнта рентабельності інвестованого капіталу (ROIC), для обчислення якого потрібно знайти чистий операційний прибуток підприємства та обсяг інвестованого капіталу.

В першу чергу, розрахуємо чистий операційний прибуток після сплати податків (NOPLAT) за наступною формулою 2.3:

$$\text{NOPLAT} = \text{ФР}_{\text{од}} - \text{ПП} \quad (2.3)$$

де $\text{ФР}_{\text{од}}$ – фінансовий результат від операційної діяльності;

ПП – податок на прибуток.

$$\text{NOPLAT} = 1060 - 25 = 1035 \text{ (тис. грн.)} \quad (2.4)$$

Далі, визначимо обсяг інвестованого капіталу (IC) за формулою 2.5:

$$\text{IC} = \text{ВК} + \text{ДЗЗ} \quad (2.5)$$

де ВК – сума власного капіталу підприємства;

ДЗЗ – довгострокові зобов'язання і забезпечення.

$$IC = 27917 + 348470 = 376387 \text{ (тис. грн.)} \quad (2.6)$$

Розрахувавши необхідні показники, можемо перейти до обчислення коефіцієнта рентабельності інвестованого капіталу (ROIC) за формулою 2.7:

$$ROIC = \frac{NOPLAT}{IC} \times 100 \% \quad (2.7)$$

де NOPLAT – чистий операційний прибуток після сплати податків;
IC – інвестований капітал.

$$ROIC = \frac{1035}{376387} \times 100 \% = 0,27 \% \quad (2.8)$$

Отже, $ROIC = 0,27 \% < WACC = 0,52 \%$.

Рентабельність інвестованого капіталу ПАТ «Сумбуд» є нижчою за середньозважену вартість капіталу. На основі отриманих розрахунків можемо зробити висновок, що рівень управління структурою капіталу ПАТ «Сумбуд» знаходиться на низькому рівні, тому підприємству слід переглянути свою політику управління капіталом.

Отже, ПАТ «Сумбуд» на даний момент необхідно терміново проводити дієві заходи щодо збереження оптимальної структури капіталу та підвищувати рівень фінансової стійкості до безпечного рівня. З метою підвищення даного рівня, ПАТ «Сумбуд» повинен стежити за змінами фінансового стану та швидко приймати відповідні рішення по їх усуненню, проводити заходи направлені на підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності, а також своєчасно робити діагностику джерел фінансування підприємства та здійснювати оцінку ризиків при використанні зовнішніх джерел надходження коштів.

ВИСНОВКИ

Фінансова стійкість характеризує здатність підприємства здійснювати свою діяльність, розвиватись та зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в умовах змін зовнішнього та внутрішнього середовища. В умовах фінансової стійкості підприємство може вільно маневрувати грошовими коштами та забезпечувати платоспроможність та інвестиційну привабливість, в умовах ризику.

Проаналізувавши праці вітчизняних та зарубіжних науковців, можна дійти висновку, що фінансова стійкість – це фінансовий стан, при якому підприємство незалежне від позикових коштів та здатне самостійно забезпечити належний рівень платоспроможності та ліквідності в довгостроковому періоді.

Проведений аналіз абсолютних та відносних показники фінансової стійкості підприємств України, засвідчив, що для підприємств характерний низький рівень фінансової стійкості та значна залежність від зовнішніх джерел фінансування. Також підприємства України протягом 2014–2018 рр. мають недостатній обсяг власного оборотного капіталу для забезпечення їх діяльності та загалом характеризуються низьким рівнем фінансової стійкості, яка має негативну тенденцію до зменшення. Тому основним напрямком вирішення даної проблеми слід вважати досягнення оптимального співвідношення фінансових ресурсів, при якому підприємство зможе ефективно здійснювати свою діяльність та підтримувати достатній рівень фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

Виходячи з аналізу основних фінансово-господарських показників, можна сказати про задовільне функціонування підприємства. Слід зазначити, що дане підприємство за період 2014–2018 рр. спрацювало з чистим прибутком.

Результати розрахованих показників майнового стану свідчать про наявність негативних тенденцій, що відбуваються в динаміці необоротних активів підприємства. Раціональна політика підприємства у даній сфері, що

супроводжуватиметься інвестиціями в оновлення основних засобів, може виправити ситуацію.

Провівши аналіз показників ліквідності (платоспроможності) ПАТ «Сумбуд» за період 2014–2018 рр. бачимо, що їх значення за період аналізу зменшились, що є негативною тенденцією. Це супроводжується тривалою кризою неплатежів, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, скороченням виробництва.

На основі результатів, отриманих після аналізу ділової активності ПАТ «Сумбуд», можна зробити наступний висновок: оцінка розрахованих показників показала, що протягом аналізованого періоду на даному підприємстві спостерігалось незначне підвищення ділової активності за рахунок коефіцієнтів фондівіддачі, оборотності матеріальних запасів та оборотності власного капіталу. Інші показники не відповідали нормативу та мали тенденцію до зниження.

Щодо показників рентабельності, то протягом 2014–2018 рр. вони мають тенденцію до зниження, але відповідають нормативному значенню, оскільки більші 0. Найбільш високі показники були зафіксовані у 2015 році. Тобто підприємство рентабельно використовувало свої активи, власний капітал, та взагалі діяльність можна оцінити як рентабельну.

Таким чином, провівши аналіз фінансового стану ПАТ «Сумбуд», можна сказати, що підприємство загалом ефективно здійснює свою діяльність, але в той же час деякі із розрахованих показників не відповідають нормативному значенню.

В 2014 році ПАТ «Сумбуд» відповідав нормальному типу фінансової стійкості. Це характеризується тим, що всі запаси підприємства покривалися власними коштами, тобто підприємство не залежало від зовнішніх кредиторів. Протягом 2015–2018 роках фінансова стійкість ПАТ «Сумбуд» значно погіршилася, що призвело до неспроможності підприємства в повній мірі покривати оборотні активи за допомогою власних оборотних коштів та залучених, це і спричинило виникнення кризового фінансового стану. Про це свідчить швидке скорочення вартості власного капіталу та стрімкий ріст рівня довгострокових зобов'язань.

Проведений аналіз відносних показників фінансової стійкості ПАТ «Сумбуд» показав, що фінансова стійкість є низькою – це створює передумови для кризового становища в майбутньому. За аналізований період всі розраховані коефіцієнти не відповідали нормативним значенням. Отже, підприємство можна вважати фінансово-нестійким і фінансово-залежним. Проте, все ж таки є можливість відновити рівновагу за рахунок поповнення джерел власних засобів.

Для проведення ефективного управління фінансовою стійкістю підприємства пропонуємо використовувати наступні заходи:

- при управлінні фінансовою стійкістю слід враховувати зміни факторів зовнішнього середовища, потенціалу підприємства, темпи економічного розвитку, форми організації виробничої та фінансової діяльності, фінансовий стан та інші параметри функціонування підприємства;

- управління фінансовою стійкістю повинне розглядатись як комплексна функціонально-керуюча система, яка забезпечує розробку взаємозалежних управлінських рішень, кожне з яких підвищує загальну результативність діяльності підприємства;

- якими б ефективними не здавались ті чи інші проекти управлінських рішень в області забезпечення фінансової стійкості, від них треба відмовитись, якщо вони вступають у протиріччя з місією підприємства та стратегічними напрямками його розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kovalova T. V. Theoretical aspects of enterprise financial stability management. *Economic Processes Management: International Scientific E-Journal*. 2015. № 3.
2. Maslennikov E. I. Strategic assessment of the financial sustainability of the industrial enterprise. *Economics: time realities*. 2014. № 6 (16). P. 11-115.
3. Pera, J. (2017). An enterprise's financial stability and its sustainable growth. A risk-based perspective. *Przedsiębiorczość Międzynarodowa*, 3(2), 49-62 с.
4. Schinasi G. J. Safeguarding financial stability: theory and practice / G.J. Schinasi. – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2005. 60 с.
5. Азрилиян А.Н., Азрилиян О. М., Калашникова Е. В. и др. Большой экономический словарь: 8 тысяч терминов. Москва: Институт новой экономики, 2002. 1280 с.
6. Антипенко Є. В., Доненко В. С. Підвищення фінансової стійкості підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. № 9. Ч. 2. 56–62 с.
7. Башнянин Г. І., Лінтур І. В. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 2. 98-101 с.
8. Беялов Т. Е., Олійник А. В. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її зміцнення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2016. № 12 (22). 22-27 с.
9. Бержанір І. А. Діагностика фінансової стійкості підприємств України *Інноваційна економіка*. 2013. № 10. 34-40 с.
10. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств. *Фінанси України*. 2015. №3. 117-126 с.
11. Бланк І. А. Словник-довідник фінансового менеджера. Київ: Ніка-Центр, 2004. 784 с.
12. Богацька Н. М., Галюк О. В. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення в бізнес-процесах підприємства. *Молодий вчений*. 2013. 12-16 с.

13. Богданівська Л. А. Аналіз господарської діяльності в промисловості. Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». № 1. 2001. 49-57 с.
14. Бугас Н. В. Фінансова стійкість підприємств як передумова їх ефективного функціонування і розвитку. Економіка і держава. 2005. № 6. 27-31 с.
15. Василенко Ю. М. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її забезпечення. Економіка. Фінанси. Право. 2015. № 1. 21-25 с.
16. Весельська К. Методика визначення показників фінансової стійкості підприємства. Економічний аналіз: збірник наукових праць / редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. Вип. 10. Частина 4. 234–238 с.
17. Гаврисюк Я. П. Оцінка фінансового стану підприємства за допомогою показників ліквідності та платоспроможності. Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». № 2. 2012. 68-74 с.
18. Городня Т. А., Кузик Т. А. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. №16. 191-196 с.
19. Гринів Б. В. Деякі проблеми методики аналізу фінансової стійкості підприємства. Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна. 2014. Вип. 44. 123-127 с.
20. Грицино О. М. Оптимізація структури капіталу підприємств України. Київ: Знання. 2017. 77 – 90 с.
21. Грушевицька А. Б. Особливості оцінки фінансової стійкості підприємства та напрями її забезпечення. Вісник Хмельницького національного університету. 2013. № 2. 276-281 с.
22. Давиденко Н. М. Стратегія забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах сучасних викликів та загроз. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2016. Вип. 1. 15-19 с.
23. Дмитренко К. П. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства. Актуальні проблеми

економіки. 2015. №2. 51-56 с.

24. Докієнко Л.М. Методологічні принципи управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі. Вісник КНТЕУ. 2004. №2. 63-75 с.

25. Дуброва Н. П., Лавиш К. О. Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом підвищення прибутковості. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2017. № 2(2). 89-92 с.

26. Іваницька О. В. Управління фінансовою стійкістю як складовою економічної політики санації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит», 2008. 20 с.

27. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: МАУП, 2001. 152 с.

28. Кампо Г. М., Дочинець Н. М. Оцінка фінансової стійкості підприємств України. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка», 2017. № 1 (49). 150-159 с.

29. Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2007. 144 с.

30. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебник. Москва: ТК Велби, Проспект, 2006. 424 с.

31. Ковальчук М. І. Економічний аналіз діяльності підприємств АПК. Київ: КНЕУ, 2005. 390 с.

32. Козлова О. С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. Науковий журнал «Молодий вчений». 2017. № 10 (50). 914-917 с.

33. Колчина Н. В. Финансы предприятий: учебник. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. 448 с.

34. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посібн. Київ: «Знання», 2002. 294 с.

35. Косарева І. П., Удовика Є. М. Удосконалення системи управління фінансовою стійкістю підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки. Серія «Економіка та управління підприємством». 2018. Вип. 23. 246-252 с.

36. Костецький В. Сутнісно-теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємства. Галицький економічний вісник. 2010. №4(29). 135-145 с.
37. Котляр М. Л. Оцінка фінансової стійкості підприємства на базі аналітичних коефіцієнтів. Фінанси України. 2005. № 1. 113–117 с.
38. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2008. 330 с.
39. Кривицька О. Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. Фінанси України. 2005. № 3. 138-143 с.
40. Лахтіонова, Л. А. Фінансовий аналіз суб`єктів господарювання: конспект лекцій, Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 25 с.
41. Лиференко Г. Н. Финансовый анализ предприятия: учебное пособие. Москва: Экзамен, 2005. 160 с.
42. Лишенко М. О. Аналіз фінансової стійкості підприємства як елементу забезпечення фінансової стабільності роботи підприємства. Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». 2018. 49-57 с.
43. Марченко В. Фінансова стійкість підприємства: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2009. 87-100 с.
44. Матейко С. В. Класифікація факторів впливу на фінансово-економічний стан підприємств. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2004. № 3. 133-137 с.
45. Мельник В. І. Основні аспекти використання сучасної концепції стратегічного управління фінансовою діяльністю підприємства. Економіка розвитку. 2004. №3 (31).104-106 с.
46. Орехова К. В. Оцінювання фінансової стійкості підприємства з урахуванням руху капіталу: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Харків, 2008. 20 с.
47. Офіційний сайт ПАТ «Сумбуд». [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://smida.gov.ua/db/participant/14017843> (дата звернення: 04.11.2019).

48. Павленко О. П., Семиліт І. В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємств: фактори впливу, оцінка та джерела фінансування. Молодий вчений. Серія «Економічні науки». 2016. № 7 (34). 113-117 с.
49. Партин Г. О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи. Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. 2010. №10. 276-279 с.
50. Подольська, В. О., Оржинська О. О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства. Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації. 2009. № 4(35). 136-142 с.
51. Показники балансу підприємств за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/sze.htm (дата звернення: 15.11.2019).
52. Приймак І. А. Управління ризиком втрати фінансової стійкості підприємств в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Формування ринкової економіки в Україні. 2009. №19. 413–419 с.
53. Приймак І. І. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: 3-е изд., доп.и перераб. Москва: Дело и Сервис, 2004. 172 с
54. Савицька В. Г. Економічний аналіз діяльності підприємства. Київ: Знання, 2005. 654 с.
55. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства: підручник. М.: ИНФРА-М, 2006. 330 с.
56. Семенов Г. А., Ярошевська О. В. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства. Вісник економічної науки України. 2011. № 1 (19). 136-141 с.
57. Старостенко Г. Г., Мірко Н. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. Київ: «Центр навчальної літератури», 2006. 224 с.
58. Стригуль Л. С. Теоретико-методичне забезпечення визначення фінансової стійкості підприємств різних організаційно-правових форм . Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6(3). 64-67 с.

59. Томчук О. Ф. Оцінка фінансової стійкості – важлива характеристика фінансового стану підприємства. Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. 2015. Вип. 12 (2). С. 240-250.
60. Федірко, В. М. Проблеми оцінки фінансової стійкості та ліквідності використання коштів. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2016. Т. 10. 359 – 363 с.
61. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Ніка-Цент, 2002. 359 с.
62. Хеддервик К. Финансовый и экономический анализ деятельности предприятий / под ред. Ю.Н. Воропаева. Москва: Финансы и статистика, 2006. 192 с.
63. Череп А. В., Кириченко Л. А. Проблеми визначення фінансового стану підприємства в умовах кризи. Ефективна економіка. 2014. 233-236 с.
64. Черняк В. З. Управління інвестиційними проектами: навчальний посібник. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. 214 с.
65. Шабалиста М. Л. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки. Економіка і прогнозування: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2006. 46-57 с.
66. Шандова Н. В. Розробка механізму управління стійким розвитком підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2007. №2. 101-105 с.
67. Школьник І.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.
68. Яловий Г. К. Концептуальні підходи до визначення фінансової стійкості підприємства. Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць. 2011. № 8. 267–272 с.
69. Ясіновська І. Ф. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств. Європейські перспективи. 2016. Вип. 2. 169-175 с.
70. Ячменева В. М. Концепция экономической устойчивости предприятий. Симферополь: Крымский научный центр НАН Украины, 2005. 94-97 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

**ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА
СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»**

Таблиця А.1 – Підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства»

№ п/п	Представники підходу	Визначення
I. Фінансова стійкість узагальнююча характеристика фінансового стану підприємства		
1	Азрільяна А. Н. [5]	Спроможність підприємства за рахунок власних коштів забезпечувати діяльність або запаси і витрати, це здатність господарюючого суб'єкта функціонувати й розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів у мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовища.
2	Старостенко Н. В. та Мірко Г. Г. [57]	Залежність підприємства від ефективного управління фінансовими ресурсами, що характеризуються оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних та позикових коштів, активів та джерел їх формування.
3	Бланк І. О. [11]	Такий стан його фінансових ресурсів, їх розподілу і використання, який забезпечує розвиток підприємства за рахунок росту прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого ризику зовнішньоекономічної діяльності.
4	Ковальчук М. І. [31]	Це повне забезпечення активами і пасивами підприємства, що дасть можливість безперервному процесу діяльності, а саме головне вільне розпорядження коштами та розширення виробництва.
II. Ототоження фінансової стійкості з платоспроможністю		
5	Приймак І. І. [53]	Надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів; головна ознака стійкості – це наявність чистих ліквідних активів, які визначаються як різниця між усіма ліквідними активами і всіма короткостроковими зобов'язаннями на той чи інший момент часу.
6	Крамаренко Г. О. [38]	Такий фінансовий та економічний стан підприємства, за якого платоспроможність зберігає тенденцію до стійкості, тобто постійна у часі, а співвідношення власного і позикового капіталу перебуває у межах, які забезпечують цю платоспроможність.
7	Філімоненко О. С. [61]	Стан підприємства, при якому розмір його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним.

Продовження таблиці А.1

№ п/п	Представники підходу	Визначення
8	Богданівська Л. А. [13]	Під фінансовою стійкістю слід розуміти його платоспроможність у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та позиковими коштами підприємства, коли за рахунок власних коштів повністю погашаються колишні та нові борги.
III. Фінансова стійкість як елемент забезпечення стабільного розвитку		
9	Коробов М. Я [34]	Відповідність параметрів діяльності підприємства та розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики фінансового стану.
10	Савицька Г. В. [55]	Здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів, які є гарантією його постійної платоспроможності та інвестиційної привабливості в межах допустимого рівня ризику.
11	Шабалиста М. Л. [65]	Узагальнююча якісна характеристика фінансового стану підприємства, відображає тенденції зміни фінансових відносин на підприємстві під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників.

ДОДАТОК Б

КЛАСИФІКАЦІЙНА СИСТЕМА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ

СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Таблиця Б.1 – Класифікаційна система факторів впливу на фінансову стійкість підприємства [68]

№ п/п	Класифікаційна ознака	Група факторів	Характеристика
1	За інтенсивністю взаємодії	Взаємопов'язані	Фактори взаємопов'язані між собою, тобто реалізація одного фактора зумовила дію іншого
		Невзаємопов'язані	Фактори невідпов'язані між собою
2	За місцем виникнення	Внутрішні	Залежать від діяльності підприємства
		Зовнішні	Не залежать від діяльності підприємства
3	За характером впливу	Екстенсивні	Результатом впливу факторів є кількісний приріст результативного показника
		Інтенсивні	Результатом впливу факторів є якісний приріст результативного показника
4	За терміном використання	Поточні	Можуть сколивати фінансову стійкість підприємства у короткостроковій перспективі
		Перспективні	Можуть сколивати фінансову стійкість підприємства у довгостроковій перспективі
5	За часом дії	Постійні	Фактори, характер впливу яких на фінансову стійкість з часом суттєво не змінюється
		Змінні	Фактори, характер впливу яких на фінансову стійкість постійно змінюється
6	За ступенем поширення	Загальні	Діють у всіх галузях економіки
		Специфічні	Діють в умовах окремої галузі економіки або підприємства
7	За можливістю виміру впливу	Вимірювані	Вплив факторів на фінансову стійкість може бути кількісно оцінений
		Не вимірювані	Вплив факторів на фінансову стійкість не можливо кількісно оцінити
8	За властивостями явищ	Кількісні	Фактори відображають кількісну визначеність явищ
		Якісні	Фактори визначають внутрішні якості, ознаки та особливості явищ
9	За важливістю результату	Основні	Значно впливають на фінансову стійкість підприємства
		Другорядні	Мають незначний вплив на фінансову стійкість підприємства

ДОДАТОК В

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Таблиця В.1 – Характеристика методів оцінювання фінансової стійкості підприємства

Група методів	Види методів і моделей	Перевага	Недолік
Методи оцінювання, що ґрунтуються на аналізі фінансового стану підприємства	Експрес-аналіз фінансового стану підприємства	1) невисока трудомісткість; 2) швидкість проведення та отримання результатів; 3) зрозуміла інтерпретація	1) не відображає довгостроковий аспект; 2) є досить спрощеним, тому на його основі можна зробити лише припущення про рівень фінансової стійкості підприємства
	Поглиблений аналіз фінансового стану підприємства	1) невисока трудомісткість; 2) зрозуміла інтерпретація результатів; 3) надає комплексну, більш точну оцінку.	1) не відображає довгостроковий аспект; 2) не містить інформації про джерела формування активів підприємства; 3) відносно висока трудомісткість.
	Балансовий метод	1) простий в обчисленні; 2) є зручним для проведення оперативного оцінювання.	1) не враховує структуру джерел фінансування активів; 2) не дозволяє визначити надлишок чи нестачу джерел фінансування.
Методи, що ґрунтуються на визначенні рівня забезпеченості запасів підприємства джерелами їх формування	Агрегатний метод	1) простий в обчисленні; 2) первісна інформація є загальнодоступною; 3) відображає надлишок або нестачу джерел фінансування запасів.	1) не враховує структуру джерел фінансування активів; 2) не відображує рентабельність, сукупний ризик, оборотність оборотного капіталу, вартість залучення коштів
Методи оцінювання, що ґрунтуються на обчисленні певної кількості коефіцієнтів	Метод фінансових коефіцієнтів	1) дозволяє отримати динамічну оцінку та її порівняння з середньогалузевим значенням.	1) не має нормативних значень показника для вітчизняних підприємств; 2) не враховують галузевих особливостей діяльності підприємства; 3) не враховують розмір підприємства.

Продовження таблиці В.1

Група методів	Види методів і моделей	Перевага	Недолік
Методи оцінювання, що ґрунтуються на застосуванні одного інтегрального показника, який складається із декількох найвагоміших коефіцієнтів	Інтегральний метод	1) дозволяють отримати статистичну оцінку фінансової стійкості підприємства з її подальшим порівнянням з результатами інших методів; 2) розроблені для вітчизняних підприємств.	1) складні в обчисленні; 2) обмеженість сфери застосування; 3) нормативні значення використовуваних коефіцієнтів не враховує структуру капіталу підприємства.
	Таксономічний метод		
	Метод інтегральної бальної оцінки		
	Модель Альтмана	1) мають невелику кількість значущих показників; 2) висока точність результатів; 3) низька трудомісткість розрахунків; 4) можливий порівняльний аналіз отриманих показників.	1) розроблені для зарубіжних підприємств; 2) не враховують галузевих особливостей підприємств; 3) не дозволяють виявити фактори впливу на визначений рівень фінансової стійкості; 5) відсутня поглиблена класифікація типів фінансової стійкості досліджуваного суб'єкта господарювання.
	Модель Спрінгейта		
	Модель Тафлера		
	Модель Ліса		
	Модель Чессера	1) враховує галузеві особливості підприємства; 2) передбачає поглиблену класифікацію типів фінансової стійкості.	1) не враховує фактор часу; 2) не дозволяють виявити фактори впливу на визначений рівень фінансової стійкості; 3) результати оцінювання не відображають потенціал розвитку підприємства.
Модель Конана та Гольдера			
Показник Бівера	1) простий в обчисленні; 2) первісна інформація є загальнодоступною; 3) низька трудомісткість.	1) відсутня поглиблена класифікація типів фінансової стійкості досліджуваного суб'єкта господарювання; 2) результати оцінювання не відображають потенціал розвитку підприємства.	

Джерело: складено автором за даними [19], [32], [51], [59], [69]

ДОДАТОК Г
АЛГОРИТМ РОЗРАХУНКУ АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ
СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Таблиця Г.1 – Розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості підприємства [46]

Етапи	Алгоритм розрахунку
1. Визначення наявності власного оборотного капіталу для формування запасів і витрат	$H_1 = \text{ф.1.}(p.1495 + p.1520 + p.1525 - p.1095)$
2. Визначення наявності власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів і витрат	$H_2 = H_1 + \text{ф.1.}(p.1500 + p.1510 + p.1515)$
3. Визначення загальної величини основних джерел коштів (власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик) для формування запасів і витрат	$H_3 = H_2 + \text{ф.1.}(p.1600 + p.1610)$
4. Визначення величини запасів і витрат	$H_4 = \text{ф.1.}(p.1100 + p.1170)$
5. Визначення надлишку (+) або нестачі (-) власного оборотного капіталу для формування запасів і витрат	$E_1 = H_1 - H_4$
6. Визначення надлишку (+) або нестачі (-) власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів і витрат	$E_2 = H_2 - H_4$
7. Визначення надлишку (+) або нестачі (-) загальної величини основних джерел коштів (власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик) для формування запасів і витрат	$E_3 = H_3 - H_4$

ДОДАТОК Д
ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДНОСНИХ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ
СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Таблиця Д.1 – Характеристика відносних показників оцінки фінансової стійкості

№ п/п	Показник	Економічна сутність	Нормативне значення	Алгоритм розрахунку
1	Коефіцієнт автономії	Характеризує частку власного капіталу в загальній сумі коштів, авансованих у діяльність підприємства та свідчить про перспективи зміни фінансового стану на найближчий період.	$> 0,5$	<u>Власний капітал</u> Валюта балансу
2	Коефіцієнт фінансової залежності	Є оберненим до коефіцієнта автономії. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства і втрату фінансової незалежності.	< 2	<u>Валюта балансу</u> Власний капітал
3	Коефіцієнт фінансування	Найвагоміший показник, який свідчить про фінансову залежність підприємства від залучення позикових коштів.	< 1	<u>Зобов'язання</u> Власний капітал
4	Коефіцієнт фінансового ризику	Характеризує кількість залученого капіталу в розрахунку на 1 грн. власного капіталу.	$< 0,3$	<u>Позиковий капітал (платний)</u> Власний капітал
5	Коефіцієнт фінансової стійкості	Оберненим до коефіцієнта фінансового ризику. Перевищення власного капіталу над зобов'язаннями свідчить про достатній запас фінансової стійкості і відносну незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансових ресурсів.	> 1	<u>Власний капітал</u> Зобов'язання
6	Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним	Показує, яка частина оборотних коштів підприємства була сформована за рахунок власного капіталу.	$> 0,1$	<u>Власний оборотний капітал</u> Оборотні активи

Продовження таблиці Д.1

№ п/п	Показник	Економічна сутність	Нормативне значення	Алгоритм розрахунку
7	Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власним оборотним капіталом	Характеризує наскільки матеріальні запаси і витрати майбутніх періодів покриті власними джерелами та обсяг потреби в залученні позикових коштів.	0,6 – 0,8	<u>Власний оборотний капітал</u> Запаси та витрати
8	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Показує частку власних коштів, вкладених в оборотні активи.	не менше 0,2 – 0,5	<u>Власний оборотний капітал</u> Власний капітал
9	Коефіцієнт маневреності функціонального капіталу	Характеризує частку власного оборотного капіталу, що знаходяться в формі грошових коштів і поточних фінансових інвестицій, тобто показує рівень абсолютно ліквідних активів у загальному обсязі власного оборотного капіталу	0 – 1	Гроші та їх еквіваленти + <u>Поточні фінансові інвестиції</u> Власний оборотний капітал
10	Коефіцієнт короткострокової заборгованості	Виражає питому вагу короткострокових зобов'язань підприємства у загальному обсязі зобов'язань.	0,5 – 0,6	<u>Поточні зобов'язання</u> Загальна сума позикового капіталу
11	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Дозволяє оцінити частку позикових коштів при фінансуванні капітальних вкладень.	0,4 – 0,5	<u>Довгострокові зобов'язання</u> Власний капітал + Довгострокові зобов'язання

Джерело складено за автором за даними [15], [18], [62], [67]

ДОДАТОК Е
АЛГОРИТМ РОЗРАХУНКУ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ,
ВИЗНАЧЕНОЇ ЗА ІНТЕГРАЛЬНИМ ПІДХОДОМ

Таблиця Е.1 - Алгоритм розрахунку показників фінансової стійкості, визначеної за інтегральним підходом [51]

Показник	Суть показника	Економічний зміст
Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами	Характеризує ту частку матеріальних оборотних активів, що фінансується за рахунок власних оборотних коштів	Власні оборотні кошти / Матеріальні оборотні активи
Коефіцієнт маневреності власних коштів	Відображує мобільність власних джерел коштів	Власні оборотні кошти / Власний капітал
Індекс постійного активу	Характеризує частку основних засобів та необоротних активів у складі власних джерел коштів	Основні засоби та інші необоротні активи / Власний капітал
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Дає оцінку інтенсивності використання підприємством довгострокових позикових коштів на відновлення та розширення	Довгострокового капітал / Власний капітал
Коефіцієнт накопичення зносу	Слугує для оцінки ступеня фінансування, заміни та оновлення основних засобів за рахунок їх зносу	Знос / Основні засоби
Коефіцієнт реальної вартості майна	Характеризує рівень виробничого потенціалу підприємства	(Основні засоби + Виробничі запаси + Незавершене виробництво + Малоцінні та швидкозношувані предмети) / Активи
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	Відображає залежність підприємства від позикових коштів	Позиковий капітал / Власний капітал

ДОДАТОК Ж

**АЛГОРИТМ РОЗРАХУНКУ ІНТЕГРОВАНОГО ПОКАЗНИКА ОЦІНКИ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

$$\Phi_C = \frac{(1 - 2K_{ЛП} + Z_{ВOK} + 1/K_{ЗC} + K_{РВ} + K_{ПА})^1}{(1 - 2K_{ЛП} + Z_{ВOK} + 1/K_{ЗC} + K_{РВ} + K_{ПА})^0} - 1 \quad (Ж.1)$$

- де Φ_C – інтегральний показник фінансової стійкості підприємства;
- $K_{ЛП}^1, K_{ЛП}^0$ – коефіцієнт довгострокового залучання коштів у звітному та попередньому періодах;
- $Z_{ВOK}^1, Z_{ВOK}^0$ – коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами у звітному та попередньому періодах;
- $K_{ЗC}^1, K_{ЗC}^0$ – коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів у звітному та попередньому періодах;
- $K_{РВ}^1, K_{РВ}^0$ – коефіцієнт реальної вартості майна у звітному та попередньому періодах;
- $K_{ПА}^1, K_{ПА}^0$ – коефіцієнт постійного активу у звітному та попередньому періодах.

Критерії оцінки показника:

- $\Phi_C > 0$ – збільшення фінансової стійкості підприємства;
- $\Phi_C < 0$ – зниження фінансової стійкості підприємства [58].

ДОДАТОК И
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН ПАТ «СУМБУД»

Таблиця И.1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПАТ «Сумбуд» за період
2014–2018 рр., тис. грн. [47]

Статті балансу	Код рядка	Рік				
		2014	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6	7
Актив						
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:	1000	250	34	7	7	7
первісна вартість	1001	477	64	7	7	7
накопичена амортизація	1002	227	30	0	0	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	78542	171433	331450	463693	338177
Основні засоби:	1010	10624	11581	10776	11413	10836
первісна вартість	1011	26972	28496	25039	26680	25527
знос	1012	16348	16915	14263	15267	14691
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0	0	0
знос	1017	0	0	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:						
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	1380	1290	2352	2352	2352
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	88	2603	2600	1193	6513
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1095	90884	186941	347185	478658	357885

Продовження таблиці И.1

1	2	3	4	5	6	7
II. Оборотні активи						
Запаси	1100	34914	41428	31476	44730	37477
Виробничі запаси	1101	6227	8747	6143	12198	10742
Незавершене виробництво	1102	0	0	14	0	0
Готова продукція	1103	203	1204	22	1012	46
Товари	1104	28484	31477	25297	31520	26689
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	27381	31160	24133	101809	66067
Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
за виданими авансами	1130	732	794	411	289	274
з бюджетом	1135	898	34	111	91	11763
у тому числі з податку на прибуток	1136	288	0	33	33	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	1700	1328	23	14821
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	17609	34005	96150	74782	59064
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0	5400	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1175	15505	1281	3311	2118
Готівка	1166	0	0	0	0	0
Рахунки в банках	1167	1175	15505	1281	3311	2118
Витрати майбутніх періодів	1170	55	58	50	50	50
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0	0	0
у тому числі в:						
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	10469	3340	18677	7075	39133
Усього за розділом II	1195	93233	128024	173617	237560	230767
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0	0	0
Баланс	1300	184117	314965	520802	716218	588652

Продовження таблиці И.1

1	2	3	4	5	6	7
Пасив						
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	700	700	700	700	700
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0	0	0
Додатковий капітал	1410	24910	21829	28023	28861	23610
Емісійний дохід	1411	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0	0	0
Резервний капітал	1415	255	255	255	255	255
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	7702	10547	2099	3327	3352
Неоплачений капітал	1425	0	0	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1495	33567	33331	31077	33143	27917
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	112	112	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0	0	0
Цільове фінансування	1525	100955	193911	337527	461488	348470
Благодійна допомога	1526	0	0	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього періоду)	1531	0	0	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532	0	0	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0	0	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0	0	0	0

Продовження таблиці И.1

1	2	3	4	5	6	7
Призовий фонд	1540	0	0	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	1595	101067	194023	337527	461488	348470
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	1600	3214	746	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	3256	1174	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	21029	52187	93535	153070	86801
за розрахунками з бюджетом	1620	467	4105	4928	8289	11834
за у тому числі з податку на прибуток	1621	61	308	0	0	0
за розрахунками зі страхування	1625	285	523	109	147	185
за розрахунками з оплати праці	1630	565	997	354	433	634
за одержаними авансами	1635	2194	80	5	72	1078
за розрахунками з учасниками	1640	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	6016	37	0	22171	34667
за страховою діяльністю	1650	0	0	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0	0	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	15713	25680	28345	37405	77066
Усього за розділом III	1695	49483	87611	152198	221587	212265
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0	0	0
Баланс	1900	184117	314965	520802	716218	588652

ДОДАТОК К
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПАТ «СУМБУД»

Таблиця К.1 – Звіт про фінансові результати ПАТ «Сумбуд» за період 2014–2018 рр., тис. грн. [47]

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Статті балансу	Код рядка	Рік				
		2014	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	102830	153860	148253	172826	215332
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0	0	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0	0	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0	0	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0	0	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-90285	-131855	-131091	-157197	-190564
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0	0	0	0
Валовий: прибуток	2090	12545	22005	17162	15629	24768
Збиток	2095	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0	0	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	5982	5877	3081	7442	16287
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0	0	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0	0	0	0

Продовження таблиці К.1

1	2	3	4	5	6	7
Адміністративні витрати	2130	-11958	-17429	-13667	-12250	-18964
Витрати на збут	2150	0	-2	0	0	0
Інші операційні витрати	2180	-4455	-5675	-5162	-9584	-22096
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0	0	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:						
прибуток	2190	2114	4776	1414	1237	1060
Збиток	2195	0	0	0	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	1	117	0	4	30
Інші доходи	2240	10	0	0	0	0
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0	0	0	0
Фінансові витрати	2250	-597	-540	0	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0	0
Інші витрати	2270	-19	-758	-25	0	0
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0	0	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:						
прибуток	2290	1509	3595	1389	1241	1250
Збиток	2295	0	0	0	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-442	-750	-139	13	25
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	0	0	0
Чистий фінансовий результат:						
прибуток	2350	1067	2845	1250	1228	1225
Збиток	2355	0	0	0	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Статті балансу	Код рядка	Рік				
		2014	2015	2016	2017	2018
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0	0	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0	0	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1067	2845	1250	1228	25

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Статті балансу	Код рядка	Рік				
		2014	2015	2016	2017	2018
Матеріальні затрати	2500	70143	100892	29460	59774	95830
Витрати на оплату праці	2505	12930	16792	8059	7822	12484
Відрахування на соціальні заходи	2510	4762	6199	1726	1676	2652
Амортизація	2515	1063	1258	772	1378	1347
Інші операційні витрати	2520	6223	9250	7809	8330	11032
Разом	2550	95121	134391	47826	78980	123345

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Статті балансу	Код рядка	Рік				
		2014	2015	2016	2017	2018
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1400	1400000	1400000	1400000	1400000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1400	1400000	1400000	1400000	1400000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0.762	2.032	0.8929	0.8771	0.01786
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0.762	2.032	0.8929	0.8771	0.01786
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0	0	0	0